

LUNDS
UNIVERSITET

Examensarbete

Avancerad nivå, 30 hp

Självständigt arbete i svenska

Ämneslärarutbildningen, inriktning gymnasiet

”Svenska i skolan är inte viktigt”

En studie av sambanden mellan yrkeslevers motivation och deras
uppfattning av svenskämnet

Louise Hakander

Kurskod: ÄSVM92

Termin: VT 2020

Handledare: Anders Marklund

Examinator: Katarina Lundin

Abstract

Syftet med arbetet var att undersöka sambanden mellan yrkeselevers motivation och deras uppfattning av ämnet svenska på gymnasiet med avsikten att bidra till en ökad förståelse för de faktorer som försvårar yrkeselevers fullföljande av sina utbildningar. För att uppnå syftet genomfördes en enkätundersökning på ett yrkesgymnasium. Resultaten av undersökningen visade att elevernas inställning till och uppfattning av ämnet skiljde sig åt beroende på om de ansåg att det stämde helt, delvis eller inte alls att de kände sig motiverade att läsa svenska i skolan. Majoriteten av respondenterna ansåg att de inte alls kände sig motiverade att arbeta med svenska i skolan och särskilt dessa respondenter hade en mer negativ uppfattning av svenskämnet. I studien framgick det även att trots att majoriteten av yrkeseleverna uppfattade många av svenskämnets delar som viktiga var det fler som uppfattade delarna som oviktiga. Många av respondenterna ansåg att det var viktigt att ha bra kunskaper i svenska, men lika många ansåg att mycket i svenskundervisningen var onödigt. Trots att majoriteten av respondenterna ansåg att man blir mer allmänbildad av att läsa svenska på gymnasiet var det lika många som ansåg att de skulle klara sig bra i livet utan att ha läst svenska på gymnasiet.

Nyckelord: Yrkesprogram, motivation, meningsfullhet, användbarhet, programanpassning

Abstract – in English

Translated title: Swedish in School is not Important: A Study of the Correlations between Students' Motivation and their Perception of the Swedish Subject.

The purpose of the study was to examine the relationships between vocational students' motivation and their attitudes towards the Swedish subject in upper secondary school with the intention of contributing to an increased understanding of the factors that make it difficult for students to complete their education. To do this, a survey was conducted at a vocational upper secondary school. The results of the study showed that the students' attitudes towards and perception of the subject differed depending on whether they considered that it was entirely, partly, or not true at all that they felt motivated to study Swedish in school. The majority of the participants did not feel motivated to study Swedish in school and these respondents in particular had a more negative attitude towards and perception of the subject overall. The study also showed that despite the fact that many of the participants considered it important to be proficient in Swedish, the majority of them considered that several parts of the Swedish subject were unnecessary. Although most of the participants felt that their general level of knowledge increased by studying Swedish, there were just as many who felt that they would do well in life without studying Swedish.

Keywords: Vocational programs, motivation, meaningfulness, usefulness, program adaption

Förord

Att ha varit studerande och dessutom verksam på gymnasiet vårterminen 2020 är något som jag för alltid kommer minnas. Den pandemi som har påverkat samtliga delar av alla människors vardag har verkligen ställt samhället på sin spets vilket också har resulterat i pånyttfödda diskussioner kring vad som egentligen är viktigt och vad det faktiskt innebär att vara en god medmänniska och samhällsmedborgare. I skrivande stund verkar samhället befinna sig i ”stormens öga”; ingen är egentligen riktigt säker på vad som kommer hända härnäst. Trots att ingen i dagsläget vet hur länge pandemin kommer fortsätta går det med säkerhet att säga att dess existens och framfart kommer bidra till någon form av förändring. Med stor sannolikhet kommer denna förändring även påverka gymnasieskolans värld. Hur den konkret kommer se ut är det nog ingen som vet men jag hoppas med detta arbete kunna bidra till att den i alla fall ges möjlighet att ske i en positiv riktning.

Jag vill särskilt tacka alla de fantastiska eleverna som ställt upp som respondenter i min undersökning. Jag vill också skänka ett stort tack till min handledare Anders Marklund som trots kravet på omställning till distansundervisning och sina många andra åtaganden har tagit sig tid att utförligt kommentera mitt arbete och stödja den process som stundvis kändes något besvärlig att ta sig igenom.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Syfte & frågeställningar	7
2. Bakgrund, tidigare forskning och teoretiskt perspektiv	8
2.1 Skolans funktion och införandet av Lgy11	8
2.2 Yrkesprogram i det moderna samhället	9
2.2.1 Gymnasiegemensamma ämnen på yrkesprogram	10
2.2.1 Det gymnasiegemensamma ämnet svenska	11
2.2.2 Tidigare forskning om yrkeselevens uppfattning av svenskämnet	12
2.3 Motivation och lärande	13
2.3.1 Tidigare forskning om motivation på yrkesprogram	14
2.4 Teoretiskt perspektiv	15
2.4.1 John Dewey och den progressiva pedagogiken	15
3. Metod	17
3.1 Metodval och avgränsningar	17
3.2 Urval och respondenter	18
3.3 Utformning av enkät	19
3.4 Genomförande av enkätundersökning	21
3.5 Analys och bearbetning av material	22
4. Resultat	24
4.1 Respondenternas bakgrundinformation	25
4.2 Resultat av enkätundersökningen	26
5. Analys & resultatdiskussion	29
5.1 Uppfattning av svenskämnets innehåll och syfte	29
5.2 Respondenternas motivation	33
5.3 Uppfattning av svenskämnets meningsfullhet	35
5.3.1 Meningsfullhet och motivation	38
5.4 Respondenternas inställning till svenskämnet	39
5.4.1 Inställning till ämnet och motivation	40
5.5 Uppfattning av svenskämnets användbarhet och relevans	43
5.5.1 Användbarhet, relevans och motivation	45
5.6 Uppfattning av anpassning till program	48
5.6.1 Anpassning till program och motivation	49
6. Sammanfattande diskussion och slutsatser	51
6.1 Sammanfattning	51
6.2 Avslutande diskussion	52
6.3 Avslutande kommentarer och förslag till vidare forskning	56
Referensförteckning	57
Bilaga	60

1. Inledning

Gymnasiala yrkesprogramms minskade attraktivitet är ur ett samhälleligt perspektiv ett stort problem. Trots att arbetskraftbristen under de senaste åren har fortsatt att öka kraftigt inom de yrken som kräver en gymnasial yrkesexamen samt att yrkesutbildning ofta leder till snabb etablering på arbetsmarknaden är det få som söker sig till yrkesprogram på gymnasiet (Hadzialic, 2015; Kuczera & Jeon, 2019). Mellan år 2005 och 2010 sökte sig mer än hälften till yrkesprogram på gymnasiet (Kuczera & Jeon, 2019). År 2016 var det i stället knappt en tredjedel. I en granskning av OECD (2019) framkom det att Sverige, bland OECD-länderna, hade lägst antal sökande till yrkesutbildningar på gymnasienivå mellan 2009 och 2015 (Kuczera & Jeon, 2019). Förutom att sökande till yrkesprogram har minskat har dessutom antalet elever som inte lyckas slutföra sin yrkesutbildning ökat. Mer än en tredjedel av eleverna på yrkesprogrammen slutför inte sin utbildning inom fem år (Skolinspektionen, 2014).

De gymnasiereformer som har genomförts de senaste decennierna har inte lyckats öka yrkesprogrammets attraktivitet. På 1990-talet infördes treåriga yrkesprogram som samtliga skulle innehålla samma gemensamma kärna av teoretiska ämnen som fanns på de studieinriktade programmen (Kuczera & Jeon, 2019; Lindberg, 2003; Lindensjö & Lundgren, 2014). Det fanns en förhoppning om att en ökad likställning av de teoretiska och de praktiska programmen skulle resultera i att samtliga ungdomar blev bättre förberedda för den framtida världen utanför skolan (Gustavsson, 2004). Inledningsvis verkade reformens syfte uppnås eftersom nästan alla ungdomar sökte sig till gymnasiet men trots många antagningar skedde också en drastisk ökning av antalet ungdomar som inte fullföljde sin utbildning (Richardson, 2010). Den kärna av teoretiska ämnen som skulle bidra med en ökad likvärdighet mellan de teoretiska och de praktiska programmen verkade i realiteten ha medfört att alltfler ungdomar tröttnade på skolan, hoppade av och fick ännu svårare att etablera sig på arbetsmarknaden (Richardson, 2010, Skolinspektionen, 2014).

Ett av de största problemen med dagens yrkesprogram är att alltför många elever upplever mötet med de teoretiska ämnena som meningslöst och irrelevant för deras framtida samhälls- och arbetsliv (Skolinspektionen, 2014). Elever på gymnasiet, speciellt elever som läser yrkesprogram, behöver kunna se och förstå att deras utbildning är sammanhängande och att alla delar av den, både de praktiska och de teoretiska ämnena, är lika betydelsefulla (Rudhe, 1996; Skolinspektionen, 2014, 2017; Skolverket, 2011b). Det är skolans ansvar att ”skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande”

(Skolverket, 2011b). Att eleverna upplever samtliga delar av sin utbildning som betydelsefulla är dessutom en förutsättning för att främja deras motivation med syftet att underlätta deras lärande och därmed öka deras möjlighet att nå utbildningsmålen i skolan (Skolinspektionen, 2014, 2017; Skolverket, 2011b). Motivation och känslan av meningsfullhet är centralt för allt lärande i skolan. Det är därför av yttersta vikt att innehållet i samtliga ämnen främjar just detta för att lärande ska kunna ske. Detta är särskilt aktuellt för de gymnasiegemensamma ämnena eftersom dessa syftar till att ”förbereda eleverna såväl för yrkesverksamhet och fortsatta studier som för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet” (Skolverket, 2011a).

1.1 Syfte & frågeställningar

Att sökande till yrkesprogrammen fortsätter att minska samtidigt som avhoppen fortsätter att öka är ett samhällsligt problem. I resultaten av flera undersökningar som har genomförts uttrycks det att ”brist på studiemotivation är den vanligaste anledningen till att en elev har övervägt att hoppa av sina gymnasiestudier” (Lärarnas Riksförbund, 2015, s. 14) och att över hälften av alla elever som går på gymnasiet upplever att de inte har någon motivation för sina studier. Trots att flera utbildningsreformer har genomförts genom åren med avsikten att göra yrkesprogrammen mer attraktiva har sökande till programmen fortsatt att minska. Många av de yrken där det råder arbetskraftbrist idag är just sådana yrken som kräver en gymnasial yrkesutbildning och av den anledningen är det av yttersta vikt, både för samhället i stort och för att alla ungdomar ska ha en chans att etablera sig på arbetsmarknaden, att fler slutför just en sådan utbildning.

Mot denna bakgrund har det föreliggande arbetet utarbetats med syftet att bidra till en ökad förståelse för de faktorer som försvårar yrkeselevers fullföljande av sina utbildningar. På yrkesprogram är det inte sällan de gymnasiegemensamma ämnena som får problematisk ställning eftersom de ofta anses befinna sig alltför långt ifrån utbildningens huvudsakliga inriktning (Ledman, 2014; Skolinspektionen, 2014, 2017). På grund av detta och för att motivation är centralt för allt lärande kommer arbetet särskilt fokusera på att undersöka samband mellan yrkeselevers motivation och deras inställning till samt uppfattning av ett gymnasiegemensamt ämne. Arbetet avgränsas till det gymnasiegemensamma ämnet svenska. Genom en bättre förståelse för sambanden mellan yrkeselevers motivation och deras uppfattning av ett ämne kan gynnsammare lärsituationer möjliggöras för de elever som annars upplever sig ha låg motivation i skolan vilket i slutändan bidrar till ökad måluppfyllelse.

Med arbetets syfte i åtanke har följande frågeställningar formulerats:

- Vad är yrkeselevs uppfattning av svenskämnets syfte och innehåll?
- Vad är yrkeselevs uppfattning av svenskämnets anknytning till deras programval?
- Vad anser yrkeselever vara viktigt för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan?
- Vilka samband finns mellan yrkeselevs motivation och deras inställning till samt uppfattning av svenskämnet?

2. Bakgrund, tidigare forskning och teoretiskt perspektiv

Detta kapitel inleds med en kort beskrivning av den historiska, sociala och ekonomiska kontext som dagens gymnasieskola har att förhålla sig till. Därefter beskrivs den läroplan som är aktuell för gymnasiet idag: Lgy11, samt de yrkesprogram som utformades då. I underavsnitt 2.2.1 diskuteras svenskämnets ställning på yrkesprogram i förhållande till den forskning som finns. Som en fortsättning på detta presenteras därefter tidigare forskning kring yrkeselevs uppfattning av ämnet svenska på gymnasiet. De två nästkommande delarna av kapitlet handlar om motivation och lärande, även i förhållande till tidigare forskning om yrkeselevs motivation. Avslutningsvis presenteras det teoretiska perspektiv som kommer genomsyra resterande delar av studien.

2.1 Skolans funktion och införandet av Lgy11

Den generella uppfattningen av skolans funktion och betydelse i ett samhälle ändras ständigt beroende på vilka historiska och kulturella villkor som råder (Richardson, 2010; Säljö, 2014). Detta är delvis på grund av att skolan är en naturligt integrerad del av ett samhälles politiska, sociala och ekonomiska verklighet men också för att synen på lärande och på vilken kunskap som anses vara funktionell och produktiv förändras över tid i kombination med de krav som ställs av omvärlden. Efter ett tumultartat 1800-tal präglad av industriella, politiska, ideologiska och sociala förändringar formades det under 1900-talet den syn på utbildning som än idag i stor utsträckning utgör grunden för det svenska utbildningssystemet: skolan ska inte längre sträva efter att endast repetera och återskapa den kunskap som memorerats genom historien utan ska i stället förbereda individer för att kunna fungera i ett demokratiskt samhälle genom

att agera som aktiva, självständiga och kompetenta medborgare (Lindensjö & Lundgren, 2014; Säljö, 2014).

Det finns flera olika förklaringar till att gymnasiereformen 2011 genomfördes. Förhoppningen var att gymnasiereformen 2011 skulle bidra till en ökning av antalet sökande till programmen och en minskning av avhoppet. Dagens gymnasieskola framställs som frivillig men är i praktiken egentligen obligatorisk (Hugo, 2011). En arbetsmarknad för ungdomar under 18 år har inte existerat sedan 80-talet och det är idag mycket svårt att hitta en lönsam sysselsättning utan en gymnasieutbildning. I kombination med samhällets hastiga utveckling de senaste decennierna, en fortsatt ökad arbetslöshet bland unga samt att allt fler hade synpunkter på hur skolverksamheter skulle organiseras för att vara effektiva resulterade detta så småningom i en reform av gymnasieskolan och den nuvarande läroplanen för gymnasiet: Lgy11 (Kuczera & Jeon, 2019; Ledman, 2014).

Det huvudsakliga syftet med införandet av Lgy11 var att förbättra de olika programmens kvalitet. I Lgy11 ersattes de tidigare programmålen med *examensmål* (Skolverket, 2011b). Varje nationellt program på gymnasiet har egna examensmål och de ska utgöra underlag för planeringen av all utbildning och undervisning på programmet. Som ett försök att öka antalet ungdomar som slutför en yrkesutbildning på gymnasiet bestämdes det i även reformen och i introducerandet av Lgy11 att yrkesämnena, *karaktärsämnena*, skulle få större utrymme i läroplanen på bekostnad av de teoretiska, *gymnasiegemensamma*, ämnena (Kuczera & Jeon, 2019; Ledman, 2014). Syftet med de gymnasiegemensamma ämnena är att ”förbereda eleverna såväl för yrkesverksamhet och fortsatta studier som för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet” (Skolverket, 2011a). Beslutet att karaktärsämnena skulle få större utrymme i läroplanen på yrkesprogram förde med sig att den likställning av de teoretiska och de praktiska programmen som tidigare utbildningsreformer strävat efter att uppnå uppluckrades och skillnaderna mellan de olika programmen blev återigen större. Trots visionen om att i Lgy11 göra yrkesprogram mer attraktiva genom en reduktion av de teoretiska ämnena har antalet sökande fortsatt att minska samtidigt som att avhoppet fortsatt att öka (Kuczera & Jeon, 2019).

2.2 Yrkesprogram i det moderna samhället

I ett modernt, individualistiskt och kunskapsbaserat samhälle är individers möjlighet till framgång starkt beroende av den egna förmågan, viljan och ambitionen att lära (Richardson, 2010; Säljö, 2014). Arbetslivet i det moderna samhället är komplext och de arbetsuppgifter

som arbetstagare förväntas genomföra blir alltmer abstrakta vilket ställer höga krav på de individuella kompetenserna (Lindberg, 2003; Säljö, 2014). Detta är inte minst aktuellt för elever som studerar på yrkesprogram eftersom de per definition ska förberedas för ett liv i arbete. I stället för erfarenhet och yrkesspecifik kompetens värdesätts idag i stället egenskaper såsom flexibilitet, analys- och problemlösningsförmåga, abstrakt tänkande samt andra breda, generella kunskaper (Lindberg, 2003). En vilja att ta personligt ansvar, att ständigt utvecklas och att ha en öppenhet för föränderlighet anses som nödvändiga förutsättningar för att kunna vara en del av det moderna samhället (Richardson, 2010). Detta är också något som återfinns i Lgy11 (Skolverket, 2011b). Det är skolans ansvar att förbereda varje elev för ett liv efter skolan och att se till så att varje elev får möjlighet att tillägna sig de kunskaper som det nuvarande och det framtida samhället kräver (Skolverket, 2011b). Det är därför av yttersta vikt att gymnasieskolors organisation, val av undervisningsinnehåll och arbetssätt möjliggör just detta för varje individuell elev oavsett program och inriktning.

2.2.1 Gymnasiegemensamma ämnen på yrkesprogram

En stor del av forskningen kring gymnasieutbildning utgår från elever på studieförberedande program. Trots att 2000-talets demokratiska kunskapssamhälle ska bygga på ömsesidig respekt för alla olika verksamheter och den kunskap dessa bygger på har yrkesprogram inte sällan uppfattats som något annat än det ”normala”; något som i stället uppfattas existera i relation till de redan etablerade studieförberedande programmen (Gustavsson, 2004; Hellsten & Prieto, 1998; Hugo, 2011; Lindensjö & Lundgren, 2014). Framställningar om kunskap och lärande inom yrkesutbildningen är sparsamt förekommande (Gustavsson, 2004; Lindberg, 2003) och forskning om vad man gör på yrkesprogram, det vill säga innehållet i undervisningen, är i princip obefintlig (Lindberg, 2003). Mycket av den forskning som särskilt inriktar sig på yrkesutbildning framställdes dessutom under en helt annan läroplan än den som råder idag vilket innebär att resultaten av dem kanske inte längre kan betraktas som relevanta och tillförlitliga. Det finns med andra ord ett stort behov av ytterligare, mer aktuell forskning kring utbildning på gymnasiala yrkesprogram.

Vad som gör uppfattningen att det existerar ett motsatsförhållande mellan studieförberedande program och yrkesprogram särskilt problematiskt är att den ofta delas av undervisande lärare i gymnasiegemensamma ämnen (Hellsten & Prieto, 1998; Hugo, 2011, Skolinspektionen, 2014, 2017). De gymnasiegemensamma ämnena har rötter i en akademisk gymnasietradition och förknippas därför främst med de studieförberedande programmen (Hellsten & Prieto, 1998,

Lindberg, 2003). Innehållet och arbetssätten i de gymnasiegemensamma ämnena har utformats på de studieförberedande programmen eftersom de tidigare endast fanns där. Utbildningen av lärare inom dessa ämnen har också skett inom samma akademiska tradition och dessa lärare har dessutom ofta en liknande gymnasieutbildning själva. Den starka kopplingen mellan de gymnasiegemensamma ämnena och den akademiska gymnasietraditionen har resulterat i särskilda föreställningar om ämnenas innehåll och hur undervisningen ska gå till. Den traditionella synen på ämnena är ofta problematisk av olika anledningar för de elever som har valt att studera på yrkesprogram.

2.2.1 Det gymnasiegemensamma ämnet svenska

För att eleverna ska uppnå utbildningsmålen är det viktigt att de uppfattar också de teoretiska kunskaperna som en integrerad del av utbildningen och inte som något som står utanför den (Hugo, 2011). Svenska är ett av de nio gymnasiegemensamma ämnena som syftar till att ”förbereda eleverna såväl för yrkesverksamhet och fortsatta studier som för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet” (Skolverket, 2011a).

Gymnasiegemensamma ämnen, såsom svenskämnet, anses ofta befinna sig alltför långt ifrån utbildningens huvudsakliga inriktning (Ledman, 2014; Skolinspektionen, 2014, 2017). Ämnet uppfattas ofta av elever som alltför teoretiskt samt irrelevant för det framtida samhälls- och arbetslivet (Skolinspektionen, 2014). När ett ämne upplevs som irrelevant är det också svårt att uppnå de förutsättningar till helhet och sammanhang som betonas i läroplanen (Hugo, 2011; Skolverket, 2011b).

För att elever på yrkesprogram ska kunna se och förstå att deras utbildning är enhetlig är det först och främst av betydelse att de undervisande lärarna i de gymnasiegemensamma ämnena delar denna uppfattning (Hellsten & Prieto, 1998). Svenskämnet, liksom många andra gymnasiegemensamma ämnen, har, som tidigare nämnts, rötter i en akademisk gymnasietradition och har således utformats på och för de studieförberedande programmen. En konsekvens av detta är att många svensklärare har uppfattningen att ”ämnet i sig har en normalkaraktär och att andra inriktningar av ämnet innebär att det förvanskas” (Hellsten & Prieto, 1998, s. 56). Dessa lärare menar att det ämne de undervisar i består av ett visst, traditionsenligt innehåll som ska ”överföras” till eleverna och att undervisningens kvalitet skulle sänkas om man väljer att bedriva undervisning som utgår från någonting annat än det (Andersson, 2012; Hellsten & Prieto, 1998; Skolinspektionen, 2014). Lärarna som delar denna syn på ämnet uppfattar med andra ord ”andra inriktningar”, såsom integrering av

programmets karaktärsämnen, som skadliga för ämnet de själva undervisar i snarare än något som är nödvändigt för elevernas känsla av sammanhang i skolan.

Trots att de positiva effekterna av att inneha ett helhetsperspektiv på utbildning har bevisats vara tydliga (Hellsten & Prieto, 1998; Hugo, 2011; Rudhe, 1996; Skolinspektionen, 2014, 2017) är det sällan det utförs på ett framgångsrikt sätt i praktiken (Andersson, 2012; Hellsten & Prieto, 1998; Hugo, 2011; Skolinspektionen, 2014). I en granskning av yrkesprogram på gymnasiet fann Skolinspektionen (2017) att det endast var 15 procent av de undersökta skolorna som gav eleverna förutsättningar till helhet och sammanhang i sin utbildning. Det var således väldigt ovanligt att samverkan mellan ämnena skedde trots att detta är något som i läroplanen beskrivs som avgörande för elevernas utveckling och lärande (Ledman, 2014; Skolinspektionen, 2017; Skolverket, 2011b). I granskningen fann Skolinspektionen (2017) också att endast 53 procent av de undersökta skolorna utgick från elevernas examensmål och deras programinriktning i tillräckligt hög grad när de planerade och genomförde sin undervisning. ”Examensmålen ska ligga till grund för planeringen av undervisningen och prägla de kurser, inklusive de gymnasiegemensamma ämnena, som eleverna läser inom ett program” (Skolverket, 2011b) och är en förutsättning för att eleverna ska uppleva sin utbildning som enhetlig.

2.2.2 Tidigare forskning om yrkeselevers uppfattning av svenskämnet

Studier om yrkeselevers uppfattning av svenskämnet är nästintill obefintliga och jag har ännu inte funnit någon som publicerats efter gymnasiereformen 2011 och införandet av Lgy11. Vad de få studier som finns verkar ha gemensamt är att elever ofta likställer svenskämnet med *allmänbildning* (Ekhede, 2010; Grönberg & Samuelsson, 2010). Eleverna anser att ämnet i allmänhet har låg relevans för det verkliga livet (Ekhede, 2010; Persson, 2010) men att det är nödvändigt för att i framtiden kunna använda ett korrekt språk vilket har resulterat i att man i större utsträckning blir tagen på allvar av framtida arbetsgivare och kollegor (Ekhede, 2010; Grönberg & Samuelsson, 2010). Sofia Persson (2010) konstaterar även i sin avhandling att eleverna poängterade vikten av att bli godkänd i ämnet svenska för att framtida arbetsgivare inte skulle tro att man struntat i sina studier men att det inte spelade någon roll om man fick ett högre betyg än så. Asplund (2010) diskuterar i sin avhandling att det särskilt är de skönlitterära momenten i svenskämnet som yrkeselever har en negativ uppfattning om. I hans studie framkommer det att skönlitterär läsning är särskilt problematisk om yrkeseleverna inte

kan relatera till innehållet eller karaktärerna i de skönlitterära verken vilket resulterar i att de inte upplever läsandet som viktigt, intressant eller meningsfullt för dem själva.

2.3 Motivation och lärande

Förutom att upplevelsen av helhet betonas i läroplanen är den också betydelsefull för att främja motivation hos eleverna med syftet att underlätta deras lärande. Motivation är centralt i alla former av lärande och därför är det viktigt att all undervisning bedrivs med detta i åtanke (Illeris, 2015; Imsen, 2006). Teoretiker har genom åren försökt att komma fram till en gemensam definition av begreppet ”motivation” men det har ideligen visats vara nästintill omöjligt (se exempelvis Illeris, 2015; Imsen, 2006; Jenner, 2004; Skaalvik & Skaalvik, 2016). De flesta teorier om motivation utgår från hedonismen vars grundprincip är att allting människan gör ingår i en ständig strävan efter att uppnå lust och lycka samtidigt som man försöker undvika olust och lidande (Jenner, 2004). Motivation handlar om hur människors känslor, tankar och förnuft samverkar för att efter hand resultera i någon form av medveten handling (Imsen, 2006). ”Motivation” (u.å.) definieras i *Nationalencyklopedin* som ”de faktorer hos individen som väcker, formar och riktar beteendet mot olika mål”. Denna definition byggs vidare på av Jenner (2004) som beskriver motivation som ”en växelverkan mellan individens inre drivkraft och målsträvan”.

Trots svårigheter att definiera begreppet existerar det ändå, som tidigare har nämnts, en samförståelse om att motivation är viktigt och centralt för allt lärande. På grund av den individualisering som det moderna, kunskapsbaserade samhället präglas av är motivation dessutom tätt knutet till elevers enskilda möjligheter att lyckas uppnå målen i skolan (Illeris, 2015). När elever har låg motivation riskerar stora delar av lärandet som förväntas ske i skolan att utebli vilket i slutändan blir problematiskt i ett samhälle där individuella kompetenser och förmågor värderas så högt. För att elever ska känna sig motiverade att göra någonting krävs det att de förstår värdet av de uppgifter som de förväntas utföra (Gärdenfors, 2010; Imsen, 2006; Jenner, 2004; Skaalvik & Skaalvik, 2016). För elever på yrkesprogram är det som anses vara av värde ofta också något som de kan tänka sig ha nytta av i framtiden eller i sitt framtida yrke (Rudhe, 1996; Skaalvik & Skaalvik, 2016). Vad eleverna anser vara av värde är också starkt beroende av lärares engagemang, hur lärare förmedlar innehåll och om innehållet upplevs som intressant (Gärdenfors, 2010). Genom att använda elevernas programval och intressen som utgångspunkter i undervisningen kan gynnsammare lärsituationer möjliggöras för de elever som annars upplever sig ha låg motivation i skolan.

Förutom att förstå att det man gör i skolan är av värde är det också av betydelse för motivationen hur eleverna ser på sina egna möjligheter att lyckas i skolsammanhang (Gärdenfors, 2010; Jenner, 2004; Skaalvik & Skaalvik, 2016). Om elever har en stor tilltro till sin egen kapacitet anstränger de sig mer i skolan, är mer engagerade och är dessutom mer uthålliga om de stöter på problem (Skaalvik & Skaalvik, 2016). För att elever ska uppleva sig själva som kompetenta och framgångsrika i skolsammanhang är det viktigt att de innehar tidigare erfarenheter av att lyckas i skolan och att de fått chansen att arbeta mot konkreta mål samt fått den uppmuntran och tillit som krävs för att de ska nå dit. När elever inte har fått möjlighet att skaffa sig dessa erfarenheter blir konsekvensen ofta att de har en sämre tilltro till sin egen kapacitet och därmed lägre motivation för skolarbete. För att ändra elevers syn på sin egen förmåga att lyckas och därmed öka motivationen för skolarbetet är det viktigt att elever i undervisningssammanhang får känna att de har kontroll över sitt eget lärande (Gärdenfors, 2010). För att åstadkomma detta behöver lärare, förutom att presentera innehåll som anses vara av värde för eleverna, också låta dem vara delaktiga i planeringen av undervisningen och val av arbetssätt. Elevers rätt till inflytande över sina egna studier är dessutom fastslaget i skollagen (Skollagen 2010:800). Genom att involvera eleverna i planeringen av undervisningen ökar chansen för att de ska känna sig mer motiverade att utföra det som förväntas av dem.

2.3.1 Tidigare forskning om motivation på yrkesprogram

Eftersom motivation är centralt i alla former av lärande har det inom utbildningsvetenskaplig och psykologisk forskning genomförts mängder av studier kring just detta. Studier om motivation med koppling till yrkesprogram och undervisning i gymnasiegemensamma ämnen är däremot sparsamt förekommande. I resultaten av de studier som har gjorts med syftet att undersöka motivation på yrkesprogram har man funnit att elever känner sig mer motiverade att arbeta med ett ämne i skolan om den undervisande läraren upplevs vara kompetent, intressant och engagerad i sitt ämne (Kristoffersen, 2014; Lindblad, 2008; Söderlund, 2015; Tehrani, 2015). Det är också av vikt att eleverna känner att läraren bryr sig om dem och behandlar dem rättvist (Söderlund, 2015, Tehrani, 2015). Eleverna anser dessutom att deras motivation höjs om undervisningen som bedrivs är varierande (Söderlund, 2015; Tehrani, 2015) samt att ämnet som behandlas i undervisningen upplevs som roligt och intressant (Kristoffersen, 2014; Söderlund, 2015). Förutom detta känner sig också eleverna mer motiverade om de förstår syftet med undervisningen, om det som görs på lektionerna är

meningsfullt och om de lär sig mycket som kan vara av relevans för livet utanför skolan (Kristoffersen, 2014; Lindblad, 2008; Tehrani, 2015; Wennlöf, 2006). Slutligen visar studier också att elever blir mer motiverade av att läraren låter dem vara delaktiga i planeringen av undervisningens utformning (Lindblad, 2008; Söderlund, 2015).

2.4 Teoretiskt perspektiv

Den progressiva pedagogiken som John Dewey förespråkade har haft en inverkan på den utbildningssyn som kännetecknar den nuvarande läroplanen för gymnasieskolan: Lgy11 (Dewey, 2004; Hultén, 2016; Wahlström, 2019). Dewey menade att skolan skulle vara "en plats att öva demokrati, tänkande, samarbete och ifrågasättande" (Hultén, 2016) och att undervisningen kontinuerligt och på ett relevant sätt skulle kopplas till samhället utanför skolan. På grund av den täta anknytning till samhälls- och arbetslivet som Deweys pedagogik kännetecknas av och för att hans idéer och tankesätt är så framträdande i den nuvarande läroplanen kommer hans pedagogiska syn betraktas som arbetets teoretiska perspektiv. Deweys progressiva perspektiv kommer appliceras på och användas i identifierandet och konstruerandet av variablerna som fungerar som utgångspunkterna för undersökningen i arbetet, liksom senare även i arbetets analys- och diskussionsdel.

2.4.1 John Dewey och den progressiva pedagogiken

John Dewey (1859–1952) var en amerikansk pedagog, psykolog och filosof som ofta beskrivs som en av pragmatismens främste företrädare (Dewey, 2004). Han anses dessutom ha lagt den teoretiska grunden för den progressiva pedagogiken och många senare progressiva teorier har inspirerats av och formulerats utifrån Deweys arbeten. Dewey betonade nödvändigheten av att i skolan arbeta med de praktiska problem som eleverna senare skulle möta i samhället eftersom "skolan är samhällets styrinstrument både när det gäller elevernas egen utveckling och samhällets framtid" (Dewey, 2004, s. 19). Dewey menade vidare att skolans skarpa uppdelning mellan teori och praktik, mellan kunskap och handling, måste överges till förmån för ett mer holistiskt synsätt där man i stället fokuserar på helheter och dynamiska samband (Dewey, 2004). I stället för denna uppdelning mellan det praktiska och det teoretiska hävdade Dewey i stället att undervisningen i de mer teoretiska ämnena bör understödjas av och förmedlas genom de praktiska ämnena. Endast genom en känsla av kontinuitet och sammanhang kan utbildning beskrivas som förberedande för elevernas framtida liv utanför skolan.

Förutom förespråkandet av ett holistiskt synsätt i utbildningssammanhang betonade Dewey även vikten av att utgå från elevernas intressen och tidigare erfarenheter i planerandet och genomförandet av undervisning (Dewey, 2004; Wahlström, 2019). Genom att bedriva undervisning med elevers tidigare erfarenheter i åtanke stärks utbildningens anknytning till det verkliga livet utanför skolan vilket resulterar i ökad motivation och måluppfyllelse. Dewey ansåg att problemet med traditionell utbildning var att det material som presenterades i skolan var alldeles för abstrakt och alltför isolerat från elevernas tidigare erfarenheter vilket i slutändan missgynnade elevernas inläring eftersom det var omöjligt att relatera till. När något inte går att relatera till är det också svårt att bilda sig en omfattning om dess nytta. Dewey menade att de erfarenheter som eleverna mötte i skolan endast kunde beskrivas som utbildande om de var en förlängning och utveckling av de erfarenheter som eleverna redan hade sedan tidigare.

Vad är ämneskunskaperna värda om individen under denna process förlorar sin egen själ, sin förmåga att uppskatta sådant som är mödan värt, de värden som dessa ting är relaterade till – om man förlorar önskan att tillämpa det man lärt sig och sin förmåga att se det meningsfulla i sina framtida erfarenheter när de väl inträffar? (Dewey, 2004, s. 189).

Inom den progressiva pedagogiken beskrivs ett problem med renodlat teoretiska ämnen vara att mycket i undervisningen misslyckas på grund av att principen om skolan som en form av samhällsliv i alltför hög grad försummas (Dewey, 2004). I stället för att i undervisningen knyta an till elevernas tidigare erfarenheter och till sådant som kan tänkas vara av relevans för deras nuvarande liv presenteras inte sällan innehåll som endast syftar till att vara av värde för eleverna i en avlägsen framtid. När innehållet i undervisningen anknyter till en alltför avlägsen framtid och uppfattas vara utom räckhåll för elevernas nuvarande erfarenheter missgynnas inläringen. Det är enligt Dewey ett ”slöseri att barnen inte får använda sig av de erfarenheter de fått utanför skolan i skolan samtidigt som de inte kan använda sig av det de lärt sig i skolan i det dagliga livet” (Dewey, 2004, s. 89). Vidare betonar Dewey också att ”skolan ska anknyta till livet så att barnens erfarenhet på ett välbekant och alldagligt sätt överförs och kommer till användning i skolan och så att det som barnen lär sig i skolan förs tillbaka och tillämpas i vardagslivet” (Dewey, 2004, s. 103).

Sammanfattningsvis förespråkade John Dewey vikten av att den undervisning som bedrivs ska vara samhällsnyttig och inom tillräckligt räckhåll för elevernas nuvarande erfarenheter för att av dem anses vara relevant. Dewey ansåg att i stället för att skilja det teoretiska och det praktiska åt bör man betrakta det praktiska som en förmedlare av det teoretiska och att

ingendera värderas högre än den andra. Undervisning i skolan kan inte beskrivas som utbildande utan att den kännetecknas av kontinuitet och sammanhang.

3. Metod

Metodkapitlet kommer inledas med en diskussion kring vilken metod som var mest lämplig att använda sig av i den föreliggande studien. Därefter kommer urvalet av respondenter presenteras och diskuteras. I metodkapitlets tredje och fjärde avsnitt kommer utformningen och genomförandet av enkätundersökningen att beskrivas. Kapitlets sista avsnitt innehåller en presentation av de analytiska verktyg som använts för att bearbeta det insamlade materialet samt en beskrivning av de ställningstaganden som gjordes i samband med bearbetningen.

3.1 Metodval och avgränsningar

För att uppnå studiens syfte och besvara dess frågeställningar valdes en huvudsakligen kvantitativ enkätundersökningsmetod. Avsikten med detta var att, inom den begränsad tidsramen som ett examensarbete medför, möjliggöra en så effektiv insamling av material som möjligt. Kvantitativa enkätundersökningar är lämpliga att använda sig av när syftet med arbetet är att undersöka hur respondenter uppfattar någonting (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, 2017). Samma frågor ställs till samtliga respondenter och resultaten av undersökningen används som utgångspunkt för att avgöra hur vanligt förekommande olika svar är i den undersökta populationen samt att söka efter och finna mönster i respondenternas svar (Bryman, 2018; Denscombe, 2018; Esaiasson et al., 2017). På grund av att samma frågor ställs till samtliga respondenter möjliggör även den kvantitativa enkätundersökningsmetoden jämförelser mellan svar utan krav på att behöva ta hänsyn till individuella faktorer och kontexter (Christoffersen & Johannessen, 2015; Esaiasson et al., 2017). Syftet med en enkätundersökning är inte att förändra attityder utan snarare att upptäcka saker och att beskriva dem (Denscombe, 2018).

Trots att det finns flera fördelar med att använda sig av en kvantitativ enkätundersökningsmetod, som till exempel dess standardiserade utformning och möjliggörande av anonymitet, finns det även nackdelar (Bryman, 2018; Esaiasson et al., 2017). Den största nackdelen med en enkätundersökning är att det inte finns möjlighet att ställa uppföljnings- och sonderingsfrågor till respondenterna (Bryman, 2018). Detta kan resultera i att man går miste om delar av den information som man är ute efter. Det finns också en risk att respondenterna upplever de på förhand bestämda svarsalternativen som

frustrerande och inte tillräckligt uttömmande för att de ska kunna besvara dem sanningsenligt (Denscombe, 2018). För att säkerhetsställa att tillräcklig information gick att samlas in samt att svarsalternativen var tillräckligt uttömmande ägnades särskild uppmärksamhet åt formuleringarna av frågorna i enkätundersökningen. Formuleringarna syftar till att vara så okomplicerade som möjligt för respondenterna att besvara. Respondenterna gavs också möjlighet att kommentera sina svar i slutet av varje fråga i enkätundersökningen. Genom att ge respondenterna möjligheten att kommentera svarsalternativen minskar risken för att enkätundersökningens standardiserade konstruktion ska verka hämmande för undersökningens huvudsakliga syfte.

3.2 Urval och respondenter

För att begränsa urvalet av respondenter kontaktades en gymnasieskola vars programutbud består av tre yrkesprogram: fordons- och transportprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet samt el- och energiprogrammet. Skolan är en kommunal gymnasieskola som är belägen i en medelstor stad i södra Sverige. Valet av gymnasieskola grundar sig dels på dess programutbud, dels på grund av att den ligger geografiskt väl till. Urvalet begränsades ytterligare till att endast inkludera elever från årskurs 1 och 2 i studien eftersom eleverna i årskurs 3 på skolan hade praktik under perioden då undersökningen genomfördes och därför inte befann sig på skolan¹. Ingen beaktning av de deltagande elevernas könstillhörigheter gjordes eftersom detta inte ansågs vara relevant för att uppnå studiens syfte. För att införskaffa information om hur många elever som gick i respektive årskurs och på respektive program kontaktades skolans administration innan genomförandet av enkätundersökningen. Informationen som insamlades presenteras i *Tabell 1* nedan.

För att möjliggöra en högre grad av generalisering av undersökningens resultat hade det varit gynnsamt att genomföra undersökningen på flera gymnasieskolor, men på grund av examensarbetets begränsade tidsram var detta inte möjligt i just den här studien. Trots avsaknaden av en vidare generaliserbarhet kommer resultaten av undersökningen fortfarande kunna bidra till en ökad förståelse för de faktorer som försvårar yrkeselevers fullföljande av sina utbildningar.

---

¹ Dessutom hade majoriteten av eleverna i årskurs 3 inte läst svenska på gymnasiet sedan i årskurs 1 och hade kanske därför haft svårigheter att besvara enkäten sanningsenligt.

	Fordons- och transportprogrammet	Bygg- och anläggningsprogrammet	EI- och energiprogrammet
Årskurs 1	73	23	19
Årskurs 2	57	12	20
Totalt	130	35	39
	204		

Tabell 1: antal respondenter (årskurs och program)

3.3 Utformning av enkät

För att möjliggöra tillräckliga och sanningsenliga svar från respondenterna är det av stor vikt att utformningen av enkäten är välgenomtänkt och estetiskt tilltalande (Esaiasson et al., 2017). Enkäten som används i arbetet består av totalt fem delar utformade på olika sätt och med varierande mängder av frågor och svarsalternativ (se *Bilaga*). För att undvika frustration och så kallad ”enkättrötthet” (Bryman, 2018, s. 286) är det viktigt att frågorna som ställs i enkäten väcker respondenternas nyfikenhet och upplevs som varierande (Trost & Hultåker, 2016). Enkäten består huvudsakligen av slutna frågor på grund av att vad som efterfrågas av respondenterna ska vara lätt att förstå samt för att möjliggöra en ökad jämförbarhet i svaren och en enklare bearbetning av materialet (Bryman, 2018; Denscombe, 2018).

Frågeformulären försågs med individuella ID-nummer för att upprätthålla respondenternas anonymitet och de slutna frågorna med tillhörande svarsalternativ sifferkodades på förhand för att förenkla den efterföljande analysen av resultaten (Bryman, 2018). Enkäten består av slutna frågor för att möjliggöra inkluderandet av ett större antal frågor. Trots att öppna frågor kan bidra med fler dimensioner i svaren har de valts att uteslutas i den här enkäten eftersom de är betydligt mer krävande för respondenterna att besvara samt av anledningen att de ofta kan vara svåra att tolka och analysera (Bryman, 2018; Trost & Hultåker, 2016). Öppna frågor är dessutom mer tidskrävande att bearbeta och analysera vilket i slutändan hade resulterat i att färre respondenter hade kunnat inkluderas i undersökningen på grund av studiens begränsade tidsram.

Formuleringarna i enkätens inledande del är konstruerade utifrån och inspirerade av det innehåll i ämnesplanen för svenska på gymnasiet som beskriver vad undervisningen i ämnet ska ge eleverna förutsättningar att utveckla (Skolverket, 2011b). I denna del av undersökningen ombads respondenterna ta ställning till vad inom svenskämnet de ansåg var viktigt. Åsiktsfrågor likt dessa är ofta okomplicerade att besvara och användandet av dem är ett fördelaktigt sätt att inleda en enkät för att väcka respondenternas intresse och förståelse för

det ämne som kommer behandlas i enkäten (Bryman, 2018; Denscombe, 2018; Trost & Hultåker, 2016).

I enkätens andra del ombads respondenterna ta ställning till ett antal påståenden av varierande sort med syftet att undersöka deras uppfattning av och attityd till svenskämnet i skolan. Ett exempel på ett påstående som använts i frågeformuläret återfinnes i *Figur 1* nedan.

	Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Ingen åsikt
a. Jag tycker det är viktigt att ha svenska i skolan.	1	2	3	4

Figur 1: exempel på påstående i frågeformuläret

Eftersom attityd- och åsiktsfrågor ofta är svåra att kvantifiera och tolka (Trost & Hultåker, 2016) är påståendenas svarsalternativ konstruerade i form av en så kallad *Likertskala*, en ”instämmer-skala”, (Bryman, 2018, s. 294) i fyra steg. Respondenterna ombads ta ställning till påståendena som lästes upp och markera i vilken grad de instämmer i det som påståendet hävdade. En Likertskala är fördelaktig att använda sig av i kombination med frågor i påståendeform eftersom de då blir mindre ansträngande för respondenterna att besvara samt på grund av att svaren kan kodas på förhand (Bryman, 2018).

Valen av vilka påståenden som skulle inkluderas i frågeformuläret gjordes med det teoretiska perspektiv som Dewey (2004) förespråkade och som tidigare har beskrivits i uppsatsens bakgrundskapitel i åtanke. Deweys pedagogik kännetecknas av en tät anknytning till samhälls- och arbetslivet och detta återspeglas i frågeformulärets formuleringar. Formuleringarna baseras även på den tidigare forskning som har visat att elever på yrkesprogram ofta likställer svenskämnet med *allmänbildning*, att de läser svenska på gymnasiet bara för att de måste bli godkända i kursen och att upplevelsen av ett helhetsperspektiv på utbildningen ofta saknas (se exempelvis Ekhede, 2010; Grönberg & Samuelsson, 2010 och Skolinspektionen, 2017). ”Jag tror att man blir mer allmänbildad av att läsa svenska på gymnasiet”, ”jag läser svenska i skolan bara för att jag måste bli godkänd i kursen” och ”jag tycker att det vi gör/gjorde på svenskan är/var anpassat till mitt program” är exempel på påståenden som inkluderats i formuläret med detta i åtanke. Se *Bilaga* för enkätens samtliga påståenden.

Särskild beaktning av frågornas ordningsföljd har gjorts för att maximera respondenternas benägenhet att besvara dem. Genom att placera de minst komplicerade frågorna först gavs

respondenterna möjligheten att sätta sig in i undersökningens ämne innan de mer komplicerade frågorna presenterades som krävde mer ansträngning att besvara (Denscombe, 2018). Ett ”ingen åsikt”-alternativ har inkluderats för att minska risken för godtyckliga svar vilket är att föredra när man använder sig av frågor i påståendeform som handlar om uppfattningar och åsikter om någonting (Bryman, 2018; Esaiasson et al., 2017). Påståendet numrerat som ”1.” är en kontrollfråga som har lagts till i enkäten för att säkerhetsställa att respondenternas svar inte är slumpmässiga (Denscombe, 2018). Kontrollfrågor är lämpliga att använda sig av i enkätundersökningar för att minska risken för att godtyckliga svar av misstag inkluderas i den efterföljande analysen av resultaten. I slutet av denna del av enkäten gavs respondenterna möjlighet att kommentera påståendena de nyss tagit ställning till om de känner att de behöver tillägga något. Syftet med detta är att minska den frustration som slutna frågor annars kan riskera att medföra om respondenten känner att de på förhand givna svarsalternativen inte är tillräckligt uttömmande.

I enkätens tredje del ombads respondenterna ta ställning till vad det är som motiverar dem att arbeta med svenska i skolan. De påståenden som inkluderades formulerades utifrån tidigare forskning om motivation som presenterades i avsnitt 2.3. I slutet av enkätens tredje del gavs respondenterna återigen möjligheten att tillägga något av samma anledning som tidigare beskrevs. De personliga faktafrågorna som bör vara helt okomplicerade för respondenterna att besvara placerades i enkätens allra sista del. Denna del efterfrågade bakgrundsinformation om respondenterna som ansågs vara av relevans för att få en ökad förståelse för vilka de elever som har deltagit i enkätundersökningen var.

3.4 Genomförande av enkätundersökning

För att undersöka enkätfrågornas funktion och kvalitet utfördes inledningsvis en förstudie med två av skolans svensklärare samt två andra svensklärarstudenter. Syftet med förstudien var att få en bättre förståelse för om innehållet i frågeformuläret var passande för eleverna som skulle tillfrågas att delta. På grund av yttre omständigheter fanns inte möjligheten att i stället genomföra en förstudie med de elever som senare skulle delta i den riktiga undersökningen även om detta hade varit att föredra. Den respons som inhämtades i förstudien användes för att redigera vissa formuleringar i frågeformuläret. Det bestämdes även att vissa ord och begrepp skulle förklaras ytterligare under genomförandet av enkätundersökningen för att säkerhetsställa att samtliga elever skulle ha samma förutsättningar att förstå och ta till sig innehållet i frågeformuläret.

I enlighet med de riktlinjer för forskningsetik som formulerats av Vetenskapsrådet (Christoffersen & Johannessen, 2015; Denscombe, 2018) informerades respondenterna innan genomförandet av enkätundersökningen om studiens syfte och att deras deltagande var frivilligt samt att de hade rätt att avbryta studien när som helst om de ville. Respondenterna informerades också om att deras svar skulle behandlas fullständigt anonymt och att uppgifterna som insamlades endast skulle användas i den enskilda studien.

Enkätundersökningens frågeformulär distribuerades och administrerades av mig personligen under en av de olika klassernas svensklektioner för att möjliggöra en så hög svarsfrekvens som möjligt (Esaiasson et al., 2017). För att samtliga elever skulle ha samma förutsättningar för att delta i enkätundersökningen och för att minska risken för uteblivna och godtyckliga svar valde jag att läsa enkäten högt under genomförandet. Eleverna kryssade i svarsalternativen efterhand och genomförandet av enkätundersökningen tog ungefär 15 minuter per uppläsningstillfälle. Under uppläsandet tillades förklaringar till vissa ord och begrepp i enlighet med den diskussion som uppkom under genomförandet av pilotstudien. Orden och begreppen som gavs en ytterligare förklaring under genomförandet var ”strukturera”, ”kritiskt granska”, ”skönlitteratur”, ”anpassning till program”, ”motivation”, ”engagerad” och ”planera”. Förklaringarna utgick från ett på förhand skrivet manus för att säkerhetsställa att samtliga respondenter fick tillgång till samma information.

3.5 Analys och bearbetning av material

För att bearbeta och analysera resultatet av enkätundersökningen användes programmet ”Statistical Package for the Social Sciences” (SPSS) version 26. I SPSS matades först varje frågeformulärs individuella ID-nummer in. Eftersom varje enkätfråga ska ha en egen variabel konstruerades numrerade variabler för samtliga frågor som respondenterna besvarade i enkäten. Samtliga variabler gavs därefter olika antal värden baserat på hur de var formulerade i frågeformuläret. Enkätundersökningens inledande 14 variabler gavs till exempel två värden: 0 (= anser inte är viktigt) och 1 (= anser är viktigt). Detta tillvägagångssätt upprepades därefter för enkätundersökningens resterande delar. Totalt konstruerades 57 olika variabler inklusive variabeln för enkäternas individuella ID-nummer. Efter konstruerandet av variablerna matades resultaten av de på förhand sifferkodade frågeformulären in i SPSS och proceduren upprepades för varje frågeformulär.

För att analysera resultaten av enkätundersökningen användes SPSS-funktionen *deskriptiv statistik*. För att undersöka hur respondenterna besvarat enkätundersökningen genomfördes inledningsvis en frekvensanalys av frågeformulärets samtliga variabler. Resultaten av dessa frekvensanalyser omvandlades därefter till illustrativa diagram som återfinnes i arbetets resultatavsnitt. Ett exempel på en genomförd frekvensanalys presenteras i *Figur 2* nedan. I denna frekvensanalys är det variabeln ”jag tycker det är viktigt att ha svenska i skolan” med värdena ”stämmer helt”, ”stämmer delvis”, ”stämmer inte alls” och ”ingen åsikt” som har analyserats.

Jag tycker det är viktigt att ha svenska i skolan.					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Stämmer helt	87	52,4	52,4	52,4
	Stämmer delvis	58	34,9	34,9	87,3
	Stämmer inte alls	15	9,0	9,0	96,4
	Ingen åsikt	6	3,6	3,6	100,0
	Total	166	100,0	100,0	

Figur 1: exempel på genomförd frekvensanalys

Med avsikten att undersöka eventuella samband och andra statistiska mönster mellan variablerna genomfördes därefter en rad olika bivariata korstabellsanalyser. Syftet med bivariata korstabellsanalyser är att ta reda på om en ökning eller minskning av en variabls värde resulterar i en ökning eller minskning av en annan variabls värde. Ett exempel på en genomförd korstabellsanalys presenteras i *Figur 3* nedan. I denna korstabellsanalys är det variabeln ”jag tycker det är viktigt att ha svenska i skolan” med värdena ”stämmer helt”, ”stämmer delvis”, ”stämmer inte alls” och ”ingen åsikt” och variabeln ”jag tycker det är viktigt att kunna stava rätt när jag skriver” med värdena ”tycker är viktigt” och ”tycker inte är viktigt” som har analyserats och jämförts.

Jag tycker det är viktigt att ha svenska i skolan. * Jag tycker det är viktigt att kunna stava rätt när jag skriver. Crosstabulation				
Count		Jag tycker det är viktigt att kunna stava rätt när jag skriver.		Total
		Tycker inte är viktigt	Tycker är viktigt	
Jag tycker det är viktigt att ha svenska i skolan.	Stämmer helt	7	80	87
	Stämmer delvis	11	47	58
	Stämmer inte alls	10	5	15
	Ingen åsikt	1	5	6
Total		29	137	166

Figur 2: exempel på korstabellsanalys

De resultat av korstabellsanalyserna som ansågs relevanta att presentera i arbetet, utifrån studiens syfte och frågeställningar, omvandlades därefter till illustrativa diagram. De resultat som ansågs vara relevanta och som valdes att inkluderas i arbetet var de som belyste de samband som fanns mellan yrkeselevers motivation och deras inställning till samt uppfattning av svenskämnet med fokus på dess meningsfullhet, användbarhet, relevans samt anpassning till program. Ytterligare förklaringar till det urval som gjorts presenteras i analysavsnitten under respektive diagram. För att möjliggöra jämförelse mellan de olika variablerna kommer resultaten i diagrammen presenteras i procent i stället för i faktiska antal. Diagrammen strukturerades i analyskapitlet under fyra rubriker, formulerade utifrån studiens syfte och frågeställningar: meningsfullhet (avsnitt 5.3), inställning till ämnet (avsnitt 5.4), användbarhet och relevans (avsnitt 5.5) samt anpassning till program (avsnitt 5.6).

4. Resultat

I detta kapitel kommer inledningsvis resultaten av enkätundersökningens fjärde del presenteras. Denna del av enkätundersökningen efterfrågade bakgrundsinformation om respondenterna som ansågs vara av relevans för att få en bättre uppfattning om eleverna som har deltagit i enkätundersökningen. I kapitlets andra avsnitt presenteras resultaten av enkätundersökningens övriga delar. De resultat som illustreras i diagrammen kommer ligga till grund för arbetets kommande analys- och diskussionskapitel.

4.1 Respondenternas bakgrundinformation

Urvalet i enkätundersökningen bestod totalt av 204 respondenter från årskurs 1 och årskurs 2. Av dessa 204 deltog 166 stycken i enkätundersökningen. Orsaken till bortfallet på cirka 19 procent (N = 38) var frånvaro under enkätundersökningstillfällena. Samtliga deltagande respondenters frågeformulär var korrekt och fullständigt ifyllda vilket innebar att inga kompletta frågeformulär behövdes exkluderas från studien i sammanställningen av resultaten. Samtliga respondenter i årskurs 1 läste kursen *svenska 1* just nu och samtliga respondenter i årskurs 2 hade avslutat kursen *svenska 1*. Endast 12 stycken av de 66 respondenter som gick i årskurs 2 hade valt att läsa kursen *svenska 2*. En sammanställning av bakgrundsinformation presenteras i *Tabell 2* nedan.

		Fordons- och transportprogrammet	Bygg- och anläggningsprogrammet	El- och energiprogrammet	Totalt		
Årskurs 1	Läser kursen SV1 just nu	61	22	17	100	100	166
Årskurs 2	Avslutat SV1 och läser inte SV2	39	7	8	54	66	
	Avslutat SV1 och läser SV2	6	1	5	12		
Totalt		106	30	30			

Tabell 2: bakgrundinformation om respondenterna

4.2 Resultat av enkätundersökningen

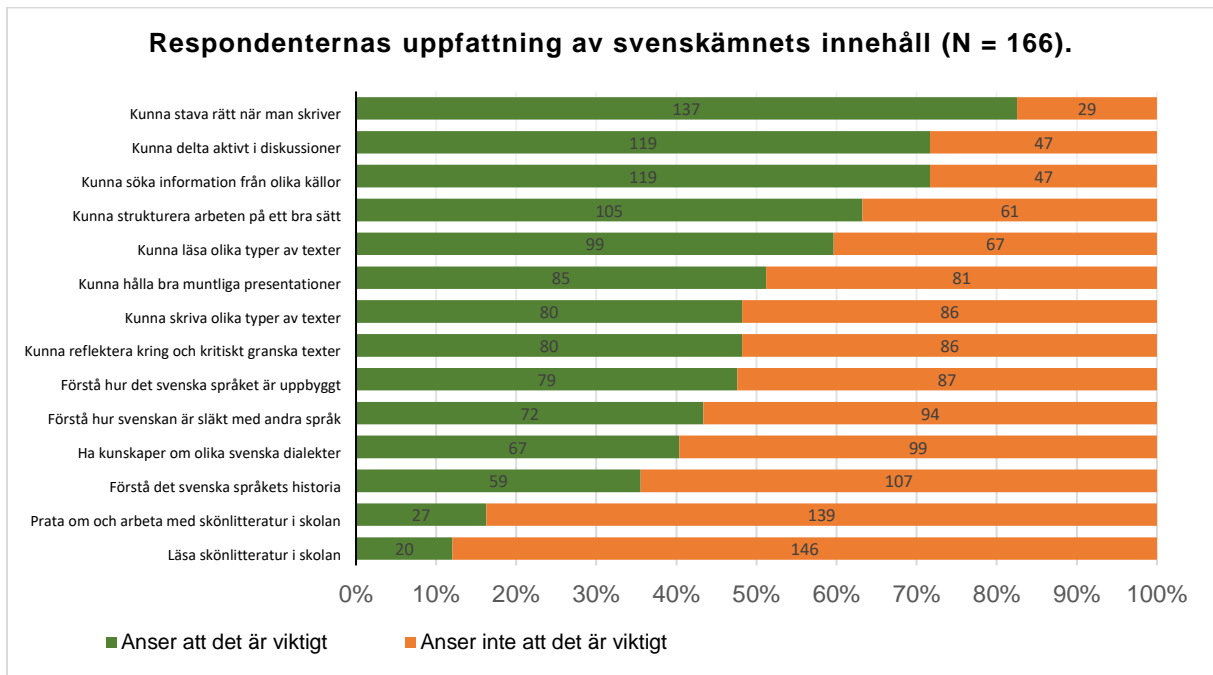

Diagram 1: respondenternas uppfattning av svenskämnets innehåll

I diagrammet ovan illustreras resultatet av enkätundersökningens första del. I denna del av enkätundersökningen tog respondenterna ställning till och markerade vilka delar av svenskämnet som de ansåg var viktiga, antingen för dem själva just nu eller i framtiden. Det som av störst andel respondenter anses vara viktigt är att ”kunna stava rätt när man skriver”. Det är 83 procent av respondenterna (N = 137) som anser att detta är viktigt. Utöver det anser 72 procent av respondenterna (N = 119) att det är viktigt att ”kunna delta aktivt i diskussioner” och att ”kunna söka information från olika källor”. Det som av respondenterna anses vara minst viktigt är att ”läsa skönlitteratur i skolan” och att ”prata om och arbeta med skönlitteratur i skolan”. Endast 12 procent av respondenterna (N = 20) anser att det är viktigt att ”läsa skönlitteratur i skolan” och 16 procent (N = 27) anser att det är viktigt att ”prata om och arbeta med skönlitteratur i skolan”.

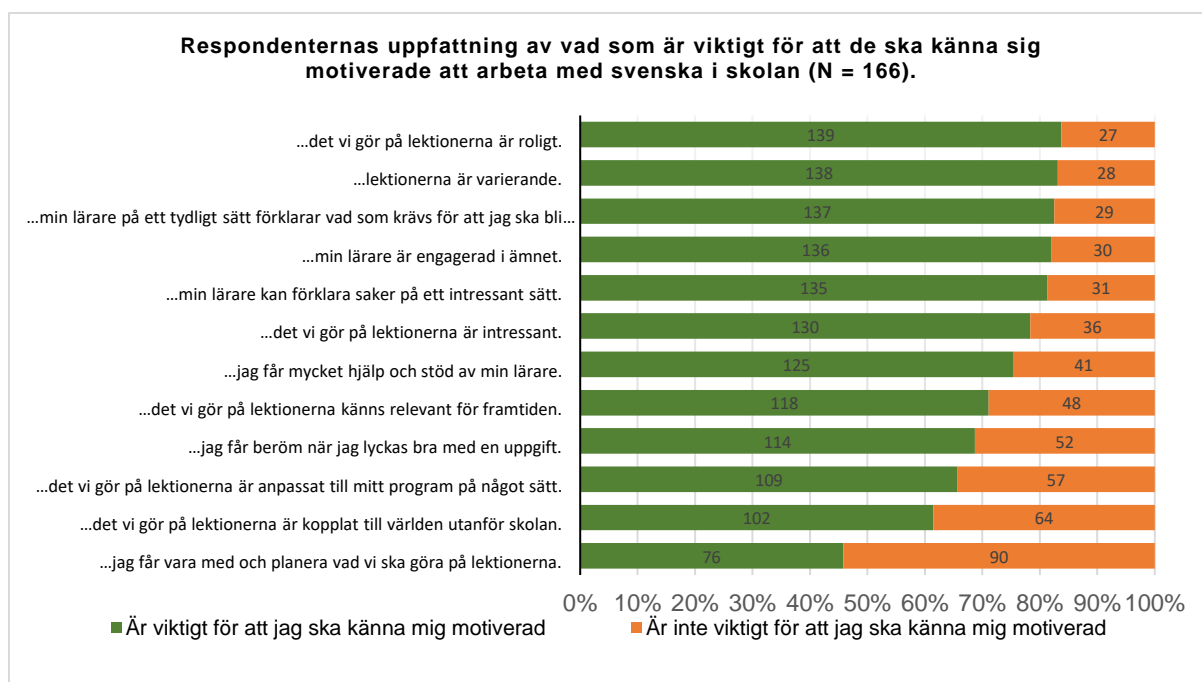

Diagram 2: vad som är viktigt för att respondenterna ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan

I diagrammet ovan presenteras resultatet av enkätundersökningens tredje del. I den här delen av enkätundersökningen ombads respondenterna ta ställning till vad de ansåg var viktigt för att de skulle känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan². Vad flest respondenter anser är viktigt för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan är att ”det vi gör på lektionerna är roligt” och att ”lektionerna är varierande”. Ungefär 83 procent av respondenterna (N = 138–139) anser att detta är viktigt. Cirka 82 procent av respondenterna (N = 135–137) anser att det är viktigt att ”läraren på ett tydligt sätt förklarar vad som krävs för att bli godkänd”, att ”läraren är engagerad i ämnet” och att ”läraren kan förklara saker på ett intressant sätt”. Vad som enligt respondenterna är mindre viktigt för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan är att de får ”vara med och planera vad de ska göra på lektionerna”. Endast 46 procent (N = 76) anser att detta är viktigt för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan.

² I slutet av denna del av enkäten gavs respondenterna möjlighet att kommentera påståendena de nyss tagit ställning till. Ingen av respondenterna valde att göra detta och därför kommer inte denna del av undersökningen redovisas.

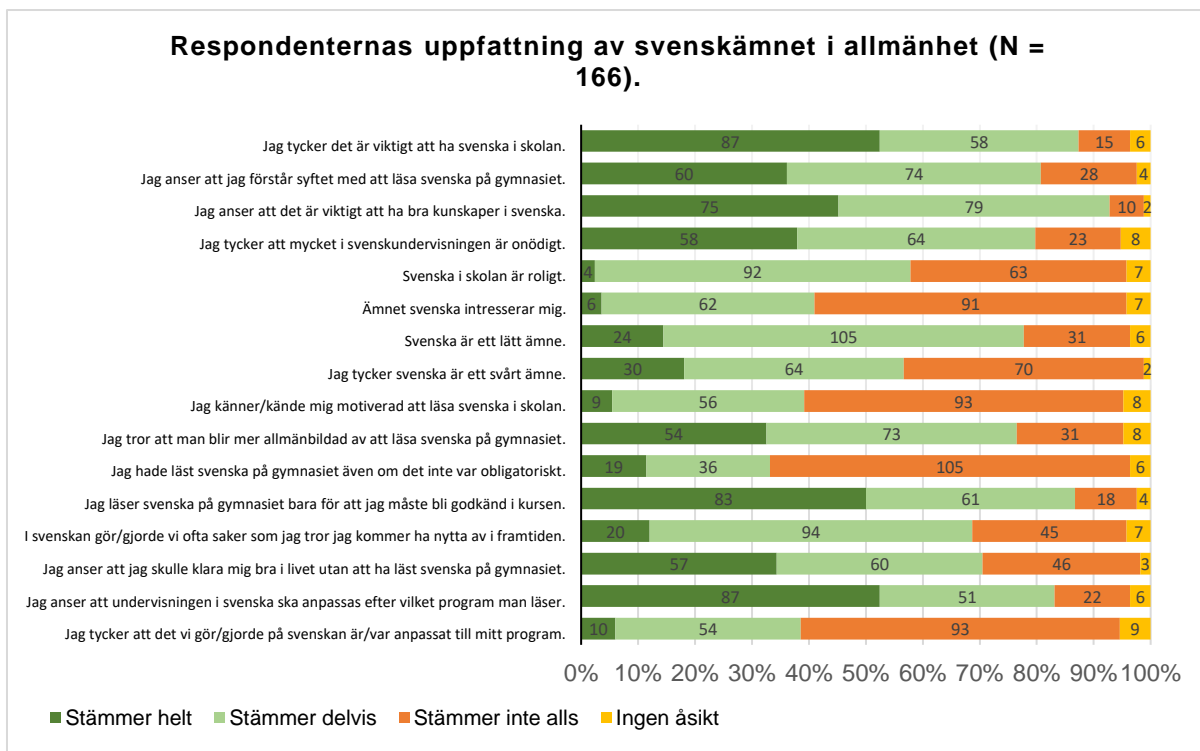

Diagram 3: respondenternas uppfattning av svenskämnet i allmänhet

I *Diagram 3* presenteras resultatet av enkätundersökningens andra del. I denna del av enkätundersökningen skulle respondenterna ta ställning till ett antal påståenden och markera i frågeformuläret om de ansåg att påståendet ”stämmer helt”, ”stämmer delvis”, ”stämmer inte alls” eller om de inte hade någon åsikt om det³. Resultaten organiseras i diagrammet ovan i den ordning som de sedan presenteras i de kommande analysavsnitten. I diagrammet framgår det att en stor andel av respondenterna anser att det inte alls stämmer att svenska i skolan är roligt, att ämnet svenska intresserar dem, att de känner sig motiverade att läsa svenskan eller att de hade läst svenska på gymnasiet även om det inte var obligatoriskt. Majoritetens av respondenterna (N = 122) anser dessutom att det stämmer helt eller delvis att mycket i svenskundervisningen är onödigt. Emellertid anser 93 respektive 87 procent att det stämmer helt eller delvis att det är viktigt att ha bra kunskaper i svenska samt att det är viktigt att ha svenska i skolan.

Resultaten av denna del kommer i följande kapitel, i enlighet med arbetets syfte och frågeställningar, presenteras under fyra underrubriker: meningsfullhet (avsnitt 5.3), inställning

³ I slutet av denna del av enkäten gavs respondenterna möjlighet att kommentera påståendena de nyss tagit ställning till. Endast två av respondenterna valde att göra detta och därför kommer dessa kommentarer inte redovisas mer ingående. Den ena kommentaren var: ”svenska i skolan är inte viktigt” och valdes att användas som arbetets rubrik.

till ämnet (avsnitt 5.4), användbarhet och relevans (avsnitt 5.5) samt anpassning till program (avsnitt 5.6). Syftet med detta är att möjliggöra en mer överskådlig analys och diskussion av resultaten.

5. Analys & resultatdiskussion

I denna del av arbetet analyseras resultaten av enkätundersökningen statistiskt samt diskuteras i relation till den tidigare forskning som presenterades i arbetets bakgrundskapitel.

Inledningsvis, i avsnitt 5.1, kommer resultaten av enkätundersökningens första del analyseras och diskuteras. I denna del av undersökningen ombads respondenterna ta ställning till vad inom svenskämnet de ansåg var viktigt. I analysen kommer särskilt fokus läggas på de variabler vars värden var utmärkande höga eller låga i relation till de övriga variabelernas värden. Vilka variabler vars värden uppfattats som utmärkande höga eller låga presenterades i den första delen av avsnitt 4.2 i beskrivningen av *Diagram 1*.

I avsnitt 5.2 kommer enkätundersökningens tredje del analyseras och diskuteras. I denna del ombads respondenterna ta ställning till vad det är som motiverar dem att arbeta med svenska i skolan. Det är av vikt att resultaten av enkätundersökningens tredje del presenteras först på grund av att de i följande avsnitt kommer ingå i analysen av och ställas i relation till resultaten av enkätundersökningens andra del.

I avsnitt 5.3, 5.4, 5.5 och 5.6 kommer resultaten av enkätundersökningens andra del, som illustreras i *Diagram 3* i avsnitt 4.2 ovan, analyseras och diskuteras. I denna del ombads respondenterna ta ställning till ett antal påståenden om svenskämnet på gymnasiet. I enlighet med arbetets syfte och frågeställningar presenteras denna analys och diskussion under fyra underrubriker: meningsfullhet (avsnitt 5.3), inställning till ämnet (avsnitt 5.4), användbarhet och relevans (avsnitt 5.5) samt anpassning till program (avsnitt 5.6). De resultat som ansågs vara relevanta och som valdes att inkluderas i arbetet var de som belyste de samband som fanns mellan yrkeselevers motivation och deras inställning till samt uppfattning av svenskämnet. Ytterligare förklaringar till de urval som gjorts presenteras under diagrammen i respektive avsnitt.

5.1 Uppfattning av svenskämnets innehåll och syfte

I enkätundersökningens inledande del vars innehåll är inspirerat av formuleringarna i ämnesplanen för svenska på gymnasiet (Skolverket, 2011b), och som illustreras i *Diagram 1* i avsnitt 4.2, framkommer det att många av respondenterna anser att flera delar av svenskämnet

är oviktiga. Det som av majoriteten av respondenterna anses vara viktigast är att ”kunna stava rätt när man skriver”, ”kunna delta aktivt i diskussioner” och att ”kunna söka information från olika källor”. Att respondenterna anser att det är viktigt att ”kunna stava rätt när man skriver” överensstämmer med bland annat Ekhedes (2010) och Grönberg & Samuelssons (2010) studier. I deras undersökningar framkom det att respondenterna ansåg att det var nödvändigt att kunna använda ett korrekt språk i framtiden för att bli tagna på allvar av framtida arbetsgivare och kollegor. Vidare har Rudhe (1996) och Skaalvik & Skaalvik (2016) också konstaterat i sina studier att det yrkeselever anser är viktigt också brukar vara något som de kan tänka sig ha nytta av i framtiden eller i sitt framtida yrke. Med detta i åtanke skulle respondenternas uppfattning att det är viktigt att ”kunna stava rätt när man skriver” kunna tolkas som att det förväntas ha en inverkan på deras framtida samhälls- och arbetslivsmöjligheter.

Att så många av respondenterna uppfattar att det är viktigt att ”kunna delta aktivt i diskussioner” och att ”kunna söka information från olika källor” kan förklaras av att det är den sortens kunskap som anses vara funktionell och produktiv i samhället just nu (Richardson, 2010; Säljö, 2014). Detta resulterat överensstämmer dessutom med annan tidigare forskning som konstaterat att yrkeselever tenderar att drivas av ett generellt fokus på framtiden (Kristoffersen, 2014; Lindblad, 2008; Tehrani, 2015; Wennlöf, 2006). Eftersom skolan ska förbereda individer för deltagande i ett demokratiskt samhälle är färdigheter såsom att kunna uttrycka sig verbalt och att kunna inhämta information från olika källor fördelaktiga att inneha (Lindensjö & Lundgren, 2014; Säljö, 2014). Arbetslivet i dagens samhälle är dessutom komplext och ständigt föränderligt vilket gör att arbetsgivare tenderar att värdesätta breda, generella kunskaper som till exempel social kompetens och förmåga att självständigt söka information (Lindberg, 2003).

Vad som av majoriteten av respondenterna inte anses vara viktigt är att ”läsa skönlitteratur i skolan” och att ”prata om och arbeta med skönlitteratur i skolan”. Enligt Asplund (2010) uppfattar yrkeselever ofta arbete med skönlitteratur i skolan som oviktigt på grund av att de inte upplever innehållet i verken som relevant för dem själva, varken i deras nuvarande liv eller i framtiden. För att yrkeselever ska uppleva arbetet med skönlitteratur i skolan som meningsfullt och av relevans för deras nuvarande liv är det av betydelse att läraren i valen av verk utgår från elevernas tidigare erfarenheter och intressen (Dewey, 2004; Kristoffersen, 2014). Det är även viktigt att läraren på ett tydligt sätt förklarar vad syftet med arbetet är och på vilket sätt det kan tänkas vara relevant för dem i framtiden. Att förtydliga syftet med

arbetet är särskilt viktigt i mötet med yrkeselever eftersom de tenderar att vara starkt drivna av uppfattningen om huruvida aktiviteten de förväntas genomföra är av nytta för dem i framtiden eller inte (Ekhedde, 2010; Persson, 2010; Skolinspektionen, 2014). Avsaknaden av skönlitterära verk som av eleverna går att relatera till samt förtydliganden av syftet med arbetet kan vara en av förklaringarna till att majoriteten av respondenterna i undersökningen uppfattar skönlitteraturläsning och arbetet med skönlitteratur i skolan som oviktigt.

Diagram 4: "Jag anser att jag förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet"

Sammanfattningsvis framgår det i diagrammet ovan att majoriteten av respondenterna (N = 134) anser att det stämmer helt eller stämmer delvis att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet. Av de 166 respondenterna som deltog i enkätundersökningen svarade 36 procent (N = 60) att de anser att det stämmer helt att de förstod syftet med att läsa svenska på gymnasiet. 45 procent (N = 74) svarade att de anser att det stämmer delvis att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet och 17 procent (N = 28) svarade att det inte stämmer alls.

Korstabellsanalys: "Jag anser att jag förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet" och respondenternas uppfattning av ämnets innehåll (N = 166).

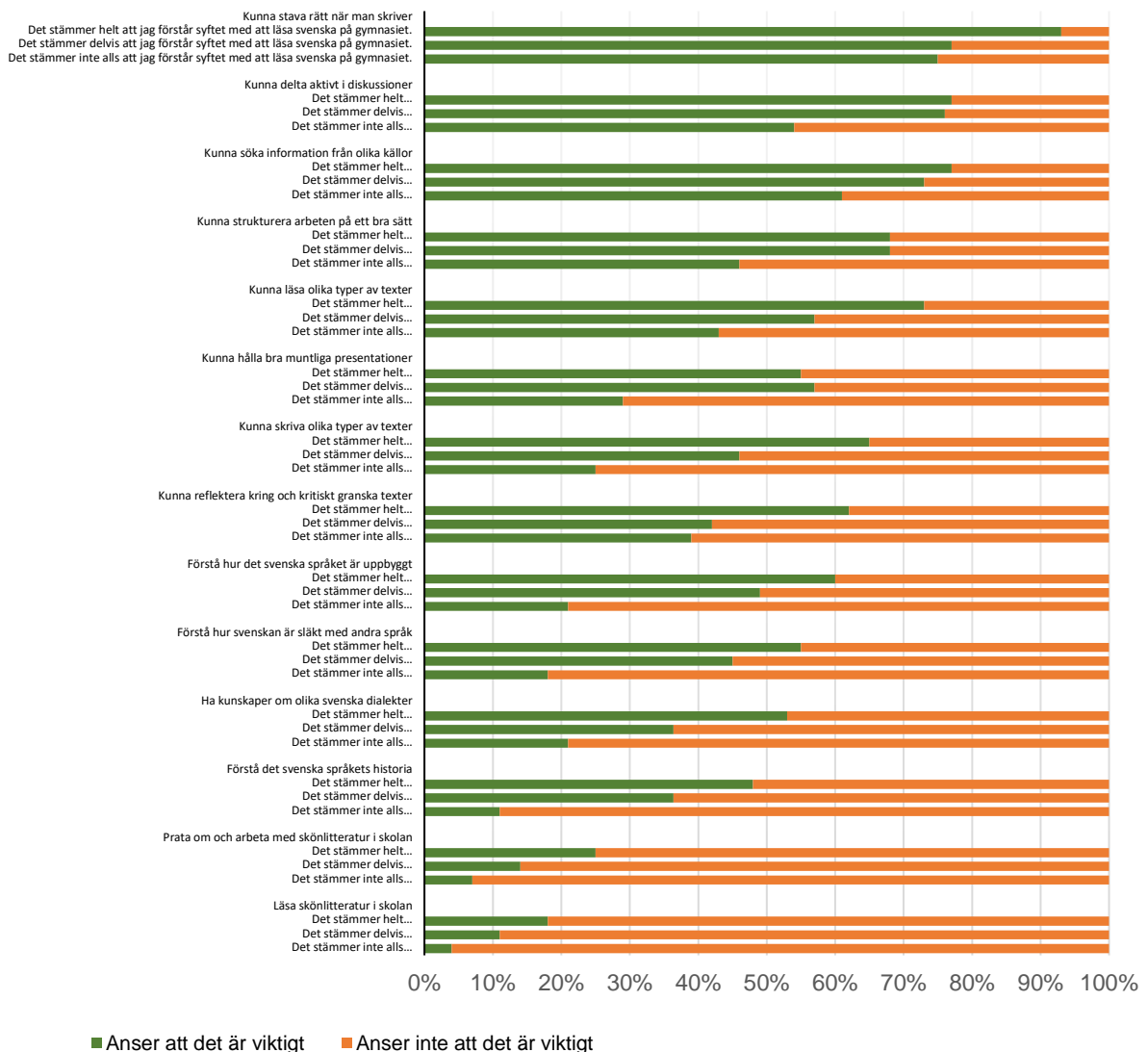

Diagram 5: Korstabellsanalys av "Jag anser att jag förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet" och respondenternas uppfattning av ämnets innehåll

I diagrammet ovan presenteras en korstabellsanalys av respondenternas uppfattning av svenskämnet i relation till om de anser att det stämmer helt, delvis eller inte alls att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet. Denna korstabellsanalys inkluderas i arbetet på grund av att respondenternas uppfattningar skiljer sig åt beroende på huruvida de anser att det stämmer helt, delvis eller inte alls att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet. Att elever förstår syftet med ett ämne på gymnasiet är en grundläggande förutsättning för att ett gynnsamt lärande ska ske. Generellt sett är det en större andel av de respondenter som anser att det stämmer helt att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet, jämfört med de

som anser att det stämmer delvis eller inte alls, som också anser att de olika delarna av svenskämnet är viktiga.

Av de 60 respondenter som anser att det stämmer helt att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet anser 93 procent (N = 56) att det är viktigt att ”kunna stava rätt när man skriver”. Av de 28 respondenter som anser att det inte stämmer alls att det förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet anser 75 procent (N = 21) att ”kunna stava rätt när man skriver” är viktigt. 57 procent (N = 42) av de som anser att det stämmer delvis att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet anser också att det är viktigt att ”kunna hålla bra muntliga presentationer” jämfört med 55 procent (N = 33) av de som anser att det stämmer helt. Särskilt stor skillnad är det mellan de som anser att det stämmer helt att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet och de som anser att det inte stämmer alls om man jämför variablerna ”kunna reflektera kring och kritiskt granska texter”, ”kunna hålla bra muntliga presentationer”, ”kunna läsa olika typer av texter”, ”förstå hur det svenska språket är uppbyggt”, ”förstå det svenska språkets historia” och ”förstå hur svenskan är släkt med andra språk”. Sammanfattningsvis verkar de respondenter som anser att det inte alls stämmer att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet också ha en mer negativ uppfattning av svenskämnets olika delars betydelse.

5.2 Respondenternas motivation

I analysen av enkätundersökningens tredje dels resultat, som presenterades i beskrivningen av *Diagram 2* i avsnitt 4.2, framgår det att respondenterna uppfattar flera av de angivna alternativen som viktiga för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan. Det som av flest respondenter anses vara viktigt är att det de gör på lektionerna är roligt, varierande och intressant. Detta stämmer överens med de resultat som framkom i studierna av Gärdenfors (2010), Kristoffersen (2014), Söderlund (2015) och Tehrani (2015). Vikten av att i planeringen och genomförandet av undervisning utgå från elevernas intressen betonas även av Dewey (2004). Genom att bedriva undervisning med elevers intressen som utgångspunkt stärks utbildningens anknytning till det verkliga livet vilket resulterar i ett mer gynnsamt lärande för elever på yrkesprogram (Dewey, 2005; Gärdenfors, 2010).

Förutom att respondenterna anser att det är viktigt att lektionerna är roliga, intressanta och varierande framgår det även i *Diagram 3* att de anser att den undervisande läraren har en stor inverkan på huruvida de känner sig motiverade eller inte. Majoriteten av respondenterna anser

att det är viktigt att läraren är engagerad i ämnet, att läraren kan förklara saker på ett intressant sätt och att läraren på ett tydligt sätt förklarar vad som krävs för att bli godkänd. Vidare anser de även att det är viktigt att de får mycket hjälp och stöd av sin lärare. Dessa resultat stämmer samtliga överens med resultaten av Gärdenfors (2010) och Skaalvik & Skaalviks (2016) studier om motivation. Vad som däremot inte stämde överens med tidigare studier var att majoriteten av respondenterna i enkätundersökningen inte tycker det är viktigt att de får vara med och planera vad de ska göra på lektionerna för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan. Något som bidrar till ökad motivation är enligt Gärdenfors (2010) att eleverna får vara delaktiga i planeringen av undervisningen. Elevers rätt till inflytande över sina egna studier är dessutom fastlagt i skollagen (Skollagen 2010:800).

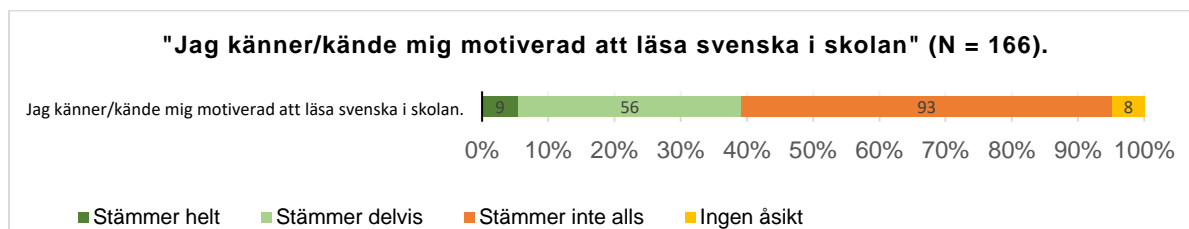

Diagram 6: "Jag känner/kände mig motiverad att läsa svenska i skolan"

Elevers avsaknad av motivation kan ha en negativ inverkan på deras framtida möjligheter att vara en del av det moderna samhället. Som presenteras i diagrammet ovan är det 56 procent av respondenterna som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan. Endast fem procent anser att det stämmer helt. Motivation är centralt i alla former av lärande och om elever inte upplever att de känner sig motiverade i skolan missgynnas inläringen. Som tidigare nämnt är individers möjlighet till framgång i det moderna, individualistiska och kunskapsbaserade samhället vi lever starkt beroende av den egna viljan och ambitionen att lära (Richardson, 2010; Säljö, 2014). Det arbetsliv som kännetecknar det moderna samhället är väldigt komplext vilket ställer höga krav på individuella kompetenser (Lindberg, 2003; Säljö, 2014). För att utveckla sina individuella kompetenser krävs det en egen, inre drivkraft och en motivation att vilja göra det (Illeris, 2015; Imsen, 2006). Eftersom svenskämnet syftar till att "förbereda eleverna [...] för yrkesverksamhet [...] och ett aktivt deltagande i samhällslivet" (Skolverket, 2011a) kan yrkes elevernas avsaknad av motivation för att läsa svenska i skolan ha en negativ inverkan på deras framtida möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Brist på motivation i skolan

har dessutom i en granskning av Lärarnas Riksförbund (2015) visats vara den vanligaste anledningen till att elever har övervägt att hoppa av sina gymnasiestudier.

5.3 Uppfattning av svenskämnets meningsfullhet

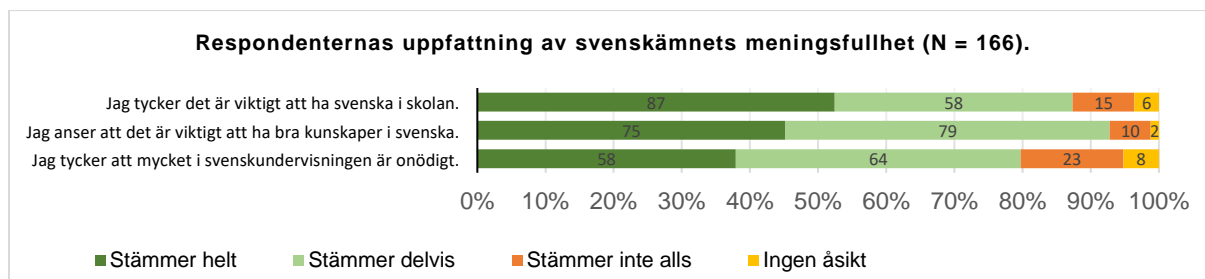

Diagram 7: Respondenternas uppfattning av svenskämnets meningsfullhet

I diagrammet ovan presenteras respondenternas uppfattning av svenskämnets meningsfullhet. Eftersom skollämnens betydelse ständigt ändras i takt med att samhällets verklighet förändras ställs alltid vilken typ av kunskap som anses vara funktionell och produktiv i relation till samhällets och omvärldens krav (Richardson, 2010; Säljö, 2014). Som framgår i diagrammet ovan anser majoriteten av respondenterna att det stämmer helt eller delvis att det är viktigt att ha svenska i skolan (N = 145) samt att det är viktigt att ha bra kunskaper i svenska (N = 154). Trots det anser även majoriteten av respondenterna att det stämmer helt eller delvis att mycket i svenskundervisningen är onödigt (N = 122).

I en studie av Ledman (2014) och i granskningar av Skolinspektionen (2014, 2017) framkommer det att svenskämnet inte sällan får en problematisk ställning på yrkesprogram eftersom det ofta anses befinna sig långt ifrån utbildningens huvudsakliga inriktning. Enligt Dewey (2004) kan detta bero på att de teoretiska ämnena i skolan, såsom svenskämnet, är alltför skarpt åtskilda från de praktiska ämnena. Den skarpa uppdelningen mellan teori och praktik är särskilt ogynnsam för yrkeselever eftersom de ju i de gymnasiegemensamma ämnena, såsom svenskämnet, ska ”förberedas för [...] yrkesverksamhet [...] och ett aktivt deltagande i samhällslivet” (Skolverket, 2011a) där samverkan mellan teori och praktik är en naturlig del av vardagen. Enligt tidigare forskning upplever många lärare att undervisningens kvalité skulle sänkas om man i sin undervisning utgår från någonting annat än det som uppfattas vara själva svenskämnet (Andersson, 2012; Hellsten & Prieto, 1998; Hugo, 2011; Skolinspektionen, 2014). Detta skulle kunna vara en förklaring till att åtskillnaden mellan de teoretiska och de praktiska momenten i utbildningen fortfarande är så framträdande inom de

gymnasiegemensamma programmen på yrkesprogram. Att minska åtskillnaden bidrar till att eleverna upplever samtliga delar av den som betydelsefulla. Detta är en förutsättning för att eleverna ska uppleva utbildningen som enhetlig. Att respondenterna i denna undersökning uppfattar mycket i svenskundervisningen som onödigt kan vara en indikation på att så inte är fallet. En utbildning kan endast beskrivas som förberedande för elevernas framtida liv utanför skolan om den uppfattas som sammanhängande och där alla delar av den uppfattas som lika viktiga (Dewey, 2004; Hugo, 2011).

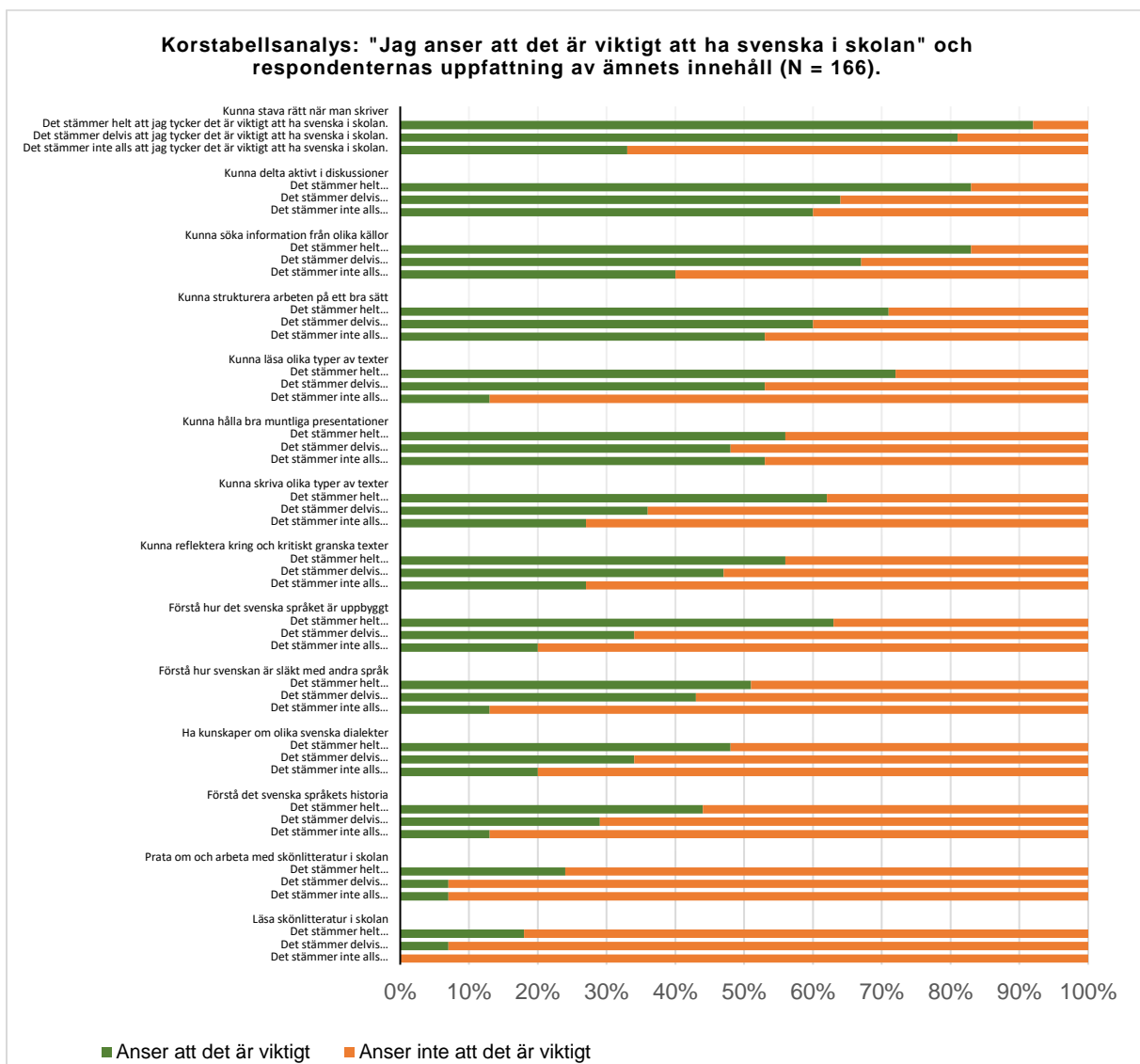

Diagram 8: Korstabellsanalys av "Jag anser att det är viktigt att ha svenska i skolan" och respondenternas uppfattning av ämnets innehåll

I diagrammet ovan presenteras en korstabellsanalys av respondenternas uppfattning av svenskämnet i relation till om de anser att det stämmer helt, delvis eller inte alls att de tycker

det är viktigt att ha svenska i skolan. Denna korstabellsanalys inkluderas i arbetet på grund av att respondenternas uppfattningar skiljer sig åt beroende på huruvida de anser att det stämmer helt, delvis eller inte alls att de tycker det är viktigt att ha svenska i skolan. De elever som anser att det är viktigt att ha svenska i skolan borde rimligtvis också anse att ett flertal av de olika delarna av ämnet är viktiga. Som framgår i diagrammet ovan uppfattar även de respondenter som anser att det är viktigt att ha svenska i skolan ett flertal av de olika delarna av ämnet som oviktiga. Särskilt oviktigt verkar de uppfatta att arbetet med skönlitteratur och språkets historia är.

Av de 87 respondenter som anser att det stämmer helt att det är viktigt att ha svenska i skolan anser 92 procent av dem (N = 80) också att det är viktigt att ”kunna stava rätt när man skriver”. Ett något annorlunda resultat återfinns i analysen av svaren från de respondenter som anser att det inte alls stämmer att det är viktigt att ha svenska i skolan (N = 15). Endast 33 procent (N = 5) av dessa anser att det är viktigt att ”kunna stava rätt när man skriver”. Vidare anser ingen av dessa 15 respondenter att det är viktigt att ”läsa skönlitteratur i skolan” och endast en av dem anser att det är viktigt att ”prata om och arbeta med skönlitteratur i skolan”. Generellt sett verkar en större andel av de respondenter som anser att det stämmer helt att det är viktigt att ha svenska i skolan, jämfört med de som anser att det stämmer delvis eller inte alls, också anse att de olika delarna av svenskämnet är viktiga.

Resultaten av denna korstabellsanalys liknar det som presterades i avsnitt 5.1 i jämförelsen mellan respondenternas uppfattning av ämnets innehåll och om huruvida de anser att det stämmer helt, delvis eller inte alls att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet. Trots att majoriteten av respondenterna anser att det stämmer helt eller delvis att det är viktigt att ha svenska i skolan och att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet anser många av dem att inte alla delarna av svenskämnet är viktiga. Ett rimligt antagande hade varit att de som anser att de förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet och tycker svenska i skolan är viktigt också anser att de olika delarna av ämnet är viktiga, eftersom de ju är en del av ämnets syfte och innehåll. För elever på yrkesprogram är ofta det som anses vara av värde också något som de kan tänka sig ha nytta av i framtiden eller i sitt framtida yrke (Rudhe, 1996; Skaalvik & Skaalvik, 2016). För att yrkeselever ska förstå svenskämnets syfte och varför samtliga delar av svenskämnet är viktiga är det gynnsamt som lärare att i undervisningen kontinuerligt knyta an till på vilket sätt eleverna kan tänkas ha nytta av de olika delarna i sitt framtida yrke (Gärdenfors, 2010). En tydlig förankring till det som kan tänkas vara av relevans för yrkeseleverna kan i slutändan bidra till ökad måluppfyllelse samt

den känsla av enhetlighet som är en förutsättning för att utbildningen ska kunna beskrivas som förberedande för deras framtida liv (Dewey, 2004; Hugo, 2011).

5.3.1 Meningsfullhet och motivation

Diagram 9: Korstabellanalys av "Jag anser att jag känner/kände mig motiverad att läsa svenska i skolan" och respondenternas uppfattning av ämnets meningsfullhet

I diagrammet ovan presenteras en korstabellanalys av respondenternas uppfattning av svenskämnetts meningsfullhet i relation till om de anser att det stämmer helt, delvis eller inte alls att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan. Denna korstabellanalys inkluderas i arbetet med syftet att belysa de samband som finns mellan respondenternas motivation och deras uppfattning av svenskämnetts meningsfullhet. Att elever upplever ett ämne som meningsfullt är viktigt för att de ska känna sig studiemotiverade (Gärdenfors, 2010; Imsen, 2006; Jenner, 2004; Skaalvik & Skaalvik, 2016). Som framgår i diagrammet skiljer sig respondenternas uppfattning av ämnets meningsfullhet åt beroende på om de anser att det stämmer helt, delvis eller inte alls att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan. Särskilt de som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan verkar ha en mer negativ uppfattning av ämnets meningsfullhet.

Av respondenterna som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan anser 81 procent (N = 79) att det stämmer helt eller delvis att mycket i svenskundervisningen är onödigt. En lägre andel av dessa anser dessutom att det stämmer helt att det är viktigt att ha svenska i skolan och att ha bra kunskaper i svenska jämfört med övriga respondenter. Ingen av respondenterna som anser att det stämmer helt att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan (N = 9) anser att det stämmer helt att mycket i

svenskundervisningen är onödigt. Dessutom anser ingen av dessa respondenter att det inte stämmer alls att det är viktigt att ha svenska i skolan.

Att elever med låg motivation upplever undervisningen som onödig kan enligt Dewey (2004) bero på att det innehåll som presenteras inte uppfattas av eleverna vara av relevans för deras nuvarande liv utan endast att det syftar till att vara av värde för dem i en otänkbar eller alltför avlägsen framtid. När innehållet upplevs vara utom räckhåll för elevernas nuvarande erfarenheter missgynnas elevernas motivation och därmed deras inläring och måluppfyllelse (Dewey, 2004; Kristoffersen, 2014; Tehrani, 2015). Enligt Dewey (2004) är det viktigt att undervisning bedrivs med elevers tidigare erfarenheter och intressen i åtanke. Dewey menar vidare att eftersom det material som presenteras i skolan ofta är alltför abstrakt och isolerat från elevernas tidigare erfarenheter, vilket gör det omöjligt för eleverna att relatera till och bilda sig en uppfattning om dess nytta, missgynnas elevernas motivation och inläring. Trots att eleverna kanske upplever undervisningen som viktig och meningsfull för en avlägsen framtid kan motivationen sänkas om undervisningen anses vara irrelevant för deras nuvarande liv (Dewey, 2004; Gärdenfors, 2010).

5.4 Respondenternas inställning till svenskämnet

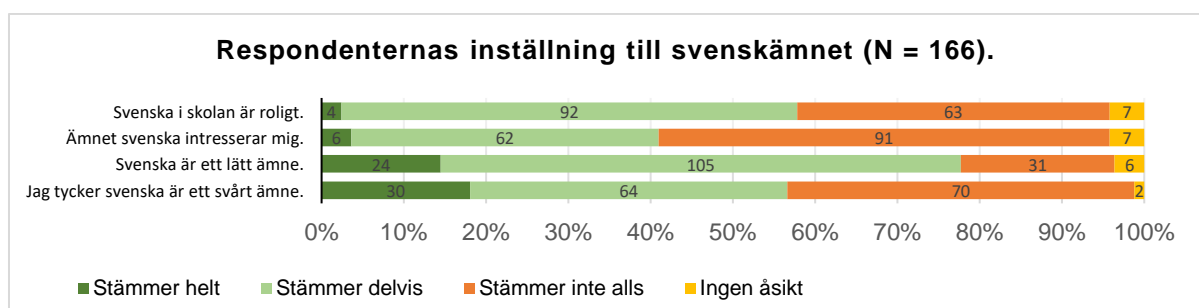

Diagram 10: Respondenternas inställning till svenskämnet

I *Diagram 10* presenteras respondenternas inställning till svenskämnet. Generellt sett är det väldigt få respondenter som anser att det stämmer helt att svenska i skolan är roligt och att ämnet intresserar dem. En större andel av respondenterna anser att det inte alls stämmer att ämnet svenska intresserar dem jämfört med de som anser att det inte alls stämmer att svenska i skolan är roligt. Endast två procent av respondenterna (N = 4) anser att det stämmer helt att svenska i skolan är roligt och drygt fyra procent (N = 6) anser att det stämmer helt att ämnet svenska intresserar dem. 55 procent (N = 91) anser att det inte alls stämmer att ämnet svenska intresserar dem och 38 procent (N = 63) anser att det inte alls stämmer att svenska i

skolan är roligt. Trots att det i diagrammet framgår att en väldigt liten andel av respondenterna anser att det stämmer helt att svenska i skolan är roligt och att ämnet svenska intresserar dem är det ändå 55 procent (N = 92) respektive 37 procent (N = 62) som anser att delvis stämmer.

I konstruktionen av enkäten var antagandet att variabeln ”jag tycker svenska är ett svårt ämne” skulle fungera som en kontrollfråga i undersökningen. Respondenterna förväntades också besvara de två påståendena ”svenska är ett lätt ämne” och ”jag tycker svenska är ett svårt ämne” på liknande sätt eftersom *lätt* och *svårt* är varandras motsatser. Som framgår i diagrammet ovan har respondenterna inte uppfattat det så i den här studien. Varför respondenterna besvarade dessa två variabler så olika går i denna undersökning endast att spekulera kring. Ett mer förväntat samband återfinns mellan de som anser att det stämmer helt att svenska är ett svårt ämne (N = 30) och de som anser att det inte alls stämmer att svenska är ett lätt ämne (N = 31).

5.4.1 Inställning till ämnet och motivation

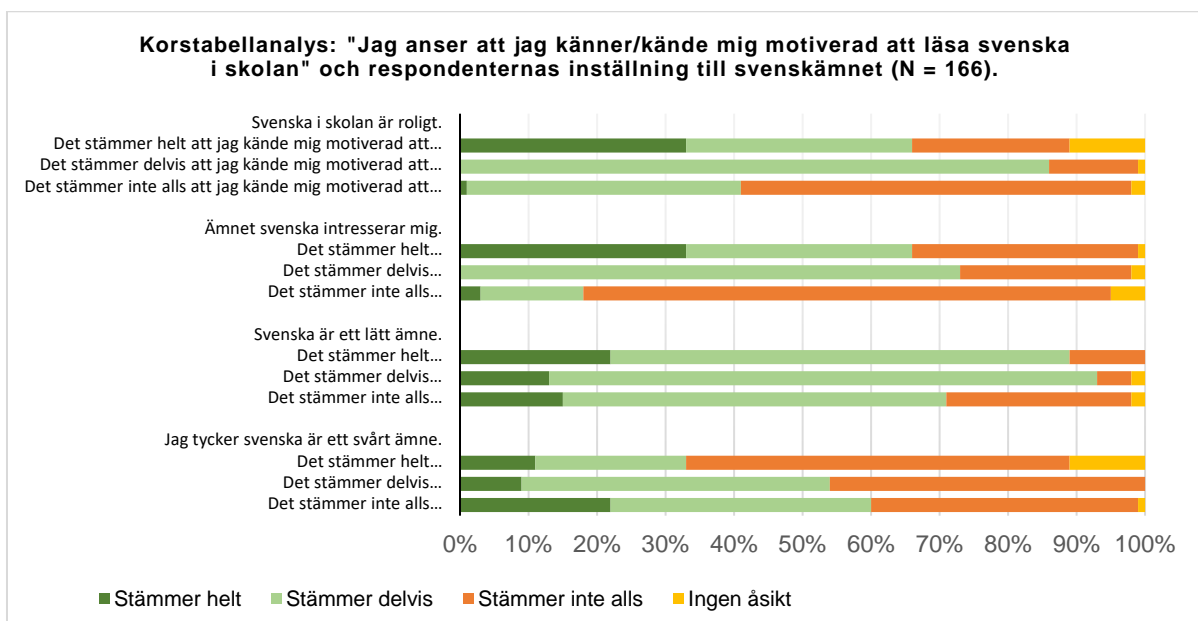

Diagram 11: Korstabellanalys av ”Jag anser att jag känner/kände mig motiverad att läsa svenska i skolan” och respondenternas inställning till svenskämnet

I diagrammet ovan presenteras en korstabellanalys av respondenternas inställning till ämnet svenska i relation till om de anser att det stämmer helt, delvis eller inte alls att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan. Denna korstabellanalys inkluderas i arbetet med syftet

att belysa de samband som finns mellan respondenternas motivation och deras inställning till svenskämnet. Tidigare forskning har visat att elevers motivation minskar om de har en negativ syn på sina egna möjligheter att lyckas i skolsammanhang (Gärdenfors, 2010; Jenner, 2004; Skaalvik & Skaalvik, 2016) samt om det som behandlas i undervisningen inte upplevs som roligt och intressant (Kristoffersen, 2014; Söderlund, 2015). Av de som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan (N = 93) anser hela 77 procent (N = 72) att det inte alls stämmer att ämnet svenska intresserade dem och 57 procent (N = 53) anser att det inte alls stämmer att svenska i skolan är roligt. Endast en respondent av dessa anser att det stämmer helt att svenska i skolan är roligt och dryga tre procent (N = 3) anser att ämnet svenska intresserar dem. Ingen av respondenterna som anser att det stämmer delvis att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan anser att det stämmer helt att svenska i skolan är roligt eller att ämnet svenska intresserar dem.

Av de som anser att det inte alls stämmer att de kände sig motiverade att läsa svenska i skolan (N = 93) anser 27 procent (N = 25) att det inte alls stämmer att svenska är ett lätt ämne samtidigt som 23 procent (N = 21) anser att det stämmer helt att svenska är ett svårt ämne. Å andra sidan anser 39 procent av dem (N = 36) att det inte alls stämmer att svenska är ett svårt ämne medan endast 15 procent av dem (N = 14) anser att det stämde helt att svenska är ett lätt ämne. Sammanfattningsvis verkar de respondenter som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan också ha en mer negativ inställning till ämnet. Det är också en större andel av dessa som anser att det stämmer helt att svenska är ett svårt ämne samt att det inte stämmer alls att svenska är ett lätt ämne.

Hur elever ser på sina egna möjligheter att lyckas i skolan är av stor betydelse för motivationen (Gärdenfors, 2010; Jenner, 2004; Skaalvik & Skaalvik, 2016). De elever som har en stor tilltro till sin egen förmåga lyckas också bättre i skolsammanhang. Att särskilt de respondenter som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan också uppfattar ämnet som svårt kan tolkas som en indikation på att de saknar tilltro till sin egen förmåga. För att kunna ha en tilltro till sin egen förmåga i skolan krävs det att man har fått möjlighet att uppleva sig själv som kompetent och framgångsrik i skolsammanhang (Skaalvik & Skaalvik, 2016). Med andra ord krävs det att man innehar tidigare erfarenheter av att lyckas i skolan. De yrkeselever som baserar sina val av program på intressen och tidigare erfarenheter har mest troligen också tidigare erfarenheter att lyckas med de moment som är programspecifika. För att stärka elevers tilltro till sin egen förmåga kan det

av den anledningen vara gynnsamt att använda elevernas programinriktning som utgångspunkt i undervisningen även i andra ämnen, såsom i svenskämnet (Gärdenfors, 2010).

Diagram 12: Korstabellanalys av ”Svenska i skolan är roligt” och respondenternas uppfattning av vad som är viktigt för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan

I diagrammet ovan presenteras en korstabellanalys av variabeln ”svenska i skolan är roligt” med värdena ”stämmer helt”, ”stämmer delvis” samt ”stämmer inte alls” och respondenternas uppfattning av vad som är viktigt för att de ska känna sig motiverade att läsa svenska i skolan. Denna korstabellanalys inkluderas i arbetet med syftet att illustrera det faktum att majoriteten respondenterna, oavsett uppfattning av ämnet, motiveras av att ämnet upplevs som roligt. Av de 63 respondenter som anser att det inte alls stämmer att svenska i skolan är roligt anser 89 procent (N = 56) att det motiverar dem mer att arbeta med svenskan om det de gör på lektionerna är roligt. Majoriteten av respondenterna, oavsett deras uppfattning om huruvida svenska i skolan är roligt, anser att de känner sig mer motiverade att arbeta med svenska i skolan om det de gör på lektionerna är roligt.

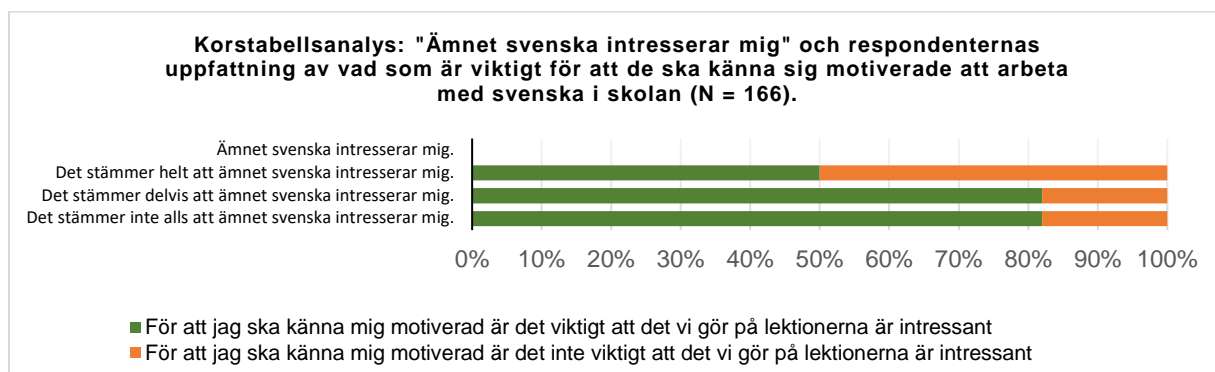

Diagram 13: Korstabellanalys av ”Ämnet svenska intresserar mig” och respondenternas uppfattning av vad som är viktigt för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan.

I diagrammet ovan illustreras en korstabellsanalys av variabeln ”ämnet svenska intresserar mig” med variablerna ”stämmer helt”, ”stämmer delvis” samt ”stämmer inte alls” och respondenternas uppfattning av vad som är viktigt för att de ska känna sig motiverade att läsa svenska i skolan. Denna korstabellsanalys inkluderas i arbetet med syftet att illustrera det faktum att majoriteten respondenterna, särskilt de som ansåg att det stämde delvis eller inte att ämnet svenska intresserade dem, motiveras av att ämnet upplevs som intressant. Av de 91 respondenter som anser att det inte alls stämmer att ämnet svenska intresserar dem är det 82 procent (N = 75) som också anser att det är viktigt att det de gör på lektionerna är intressant för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan. Av de sex respondenter som anser att det stämmer helt att ämnet svenska intresserar dem är det tre stycken som anser att det inte är viktigt.

I resultaten av enkätundersökningens andra del, som presenterades i beskrivningen av *Diagram 2* i avsnitt 4.2, framkom det att endast ett fåtal respondenter anser att det stämmer helt att svenska i skolan är roligt och att ämnet intresserar dem. Majoriteten av respondenterna anser att det inte alls stämmer. Av de respondenter som anser att det är viktigt att det de gör på lektionerna är roligt och intressant för att de ska känna sig motiverade anser mer än 80 procent av dem att det inte alls stämmer att svenska i skolan är roligt eller att ämnet intresserar dem. Om dessa respondenter hade upplevt lektionerna som roliga och intressanta hade antagligen en större andel elever känt sig motiverade att arbeta med svenska i skolan vilket i slutändan kunde ha resulterat i ett mer gynnsamt lärande och en ökad måluppfyllelse (Dewey, 2004; Illeris, 2015; Imsen, 2006).

5.5 Uppfattning av svenskämnets användbarhet och relevans

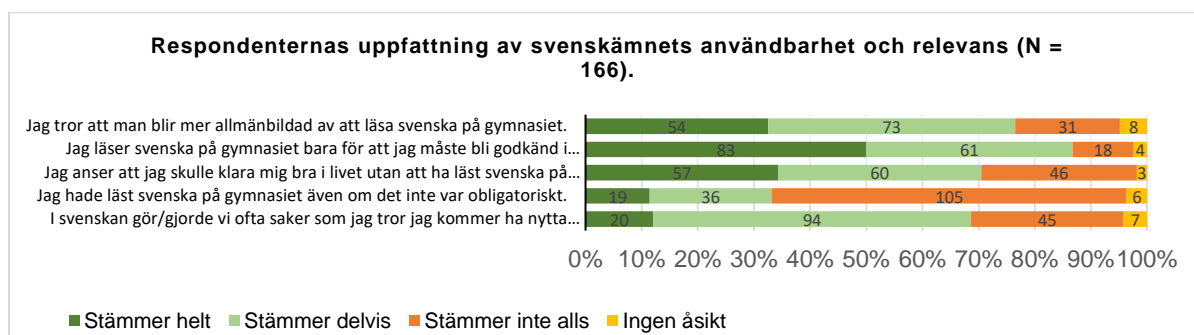

Diagram 14: Respondenternas uppfattning av svenskämnets användbarhet och relevans

Majoriteten av respondenterna tror att de blir mer allmänbildade av att läsa svenska på gymnasiet men samtidigt anser majoriteten av respondenterna även att de skulle klara sig bra i livet utan att ha läst svenska på gymnasiet samt att de inte hade läst svenska på gymnasiet om det inte var obligatoriskt. Som framgår i diagrammet ovan är det 63 procent av respondenterna (N = 105) som anser att det inte alls stämmer att de hade läst svenska på gymnasiet även om det inte var obligatoriskt och exakt hälften av dem (N = 83) anser att det stämmer helt att de läser svenska på gymnasiet bara för att de måste bli godkända i kursen. Endast 11 procent (N = 19) hade läst svenska på gymnasiet även om det inte var obligatoriskt och nästan lika många (N = 18) anser att det inte alls stämmer att de bara läser svenska på gymnasiet för att de måste bli godkända i kursen. Endast 19 procent (N = 31) anser att det inte alls stämmer att man blir mer allmänbildad av att läsa svenska på gymnasiet.

Det är 12 procent (N = 20) som anser att det stämmer helt att de i svenskan ofta gör saker som de tror att de kommer ha nytta av i framtiden samtidigt som 28 procent (N = 46) anser att det inte alls stämmer att de skulle klara sig bra i livet utan att ha läst svenska på gymnasiet. 27 procent av respondenterna (N = 45) anser att det inte alls stämmer att de i svenskan ofta gör saker som de tror att de kommer ha nytta av i framtiden och 34 procent (N = 57) anser att det stämmer helt att de skulle klara sig bra i livet utan att ha läst svenska på gymnasiet.

Majoriteten av respondenterna uppger att det stämmer helt eller delvis att de bara läser svenska på gymnasiet för att de måste bli godkända i kursen. I Sofia Perssons (2010) studie framkom det att eleverna tyckte det var viktigt att bli godkänd i svenska för att framtida arbetsgivare inte skulle tro att man hade struntat i sina studier. Ämnet verkar av respondenterna endast uppfattas som ett medel för att få ett komplett slutbetyg och inte som betydelsefullt i sig.

Ett särskilt problem med svenskämnet på yrkesprogram är att ämnet inte sällan uppfattas som irrelevant för framtiden (Ekhede, 2010; Persson, 2010; Skolinspektionen, 2014) och att det upplevs som en alltför abstrakt representation av det framtida samhälls- och arbetslivet (Dewey, 2004; Lindberg, 2003; Säljö, 2014). I *Diagram 12* ovan framgår det att majoriteten av respondenterna anser att det stämmer helt eller delvis att de ofta gör saker på svenskan som de tror de kommer ha nytta av i framtiden men också att de flesta anser att de skulle klara sig bra i livet utan att ha läst svenska på gymnasiet. Något som också framgår i diagrammet är att svenskämnet, trots uppfattningen att det har låg relevans för det framtida livet, av många ändå likställs med *allmänbildning*. Detta resultat stämmer överens med studierna av Ekhede (2010) och Grönberg & Samuelsson (2010) vars respondenter också uppfattade svenskämnet som

allmänbildade. Dewey (2004) menar att det kan vara svårt att bilda sig en omfattning om ett ämnes verkliga nytta om dess innehåll inte går att relatera till. Respondenterna i enkätundersökningen verkar ha någon form av uppfattning om ämnets nytta men upplever samtidigt att de nog hade klarat sig utan det i framtiden. Anledningen till denna motsägelsefullhet skulle kunna vara, enligt Dewey (2004), att de personligen inte kan relatera till dess innehåll och saknar faktisk förståelse för dess nytta. Respondenterna uppfattar innehållet i svenskämnet som något man *måste* kunna men har ingen förståelse för *varför* de ska kunna det.

5.5.1 Användbarhet, relevans och motivation

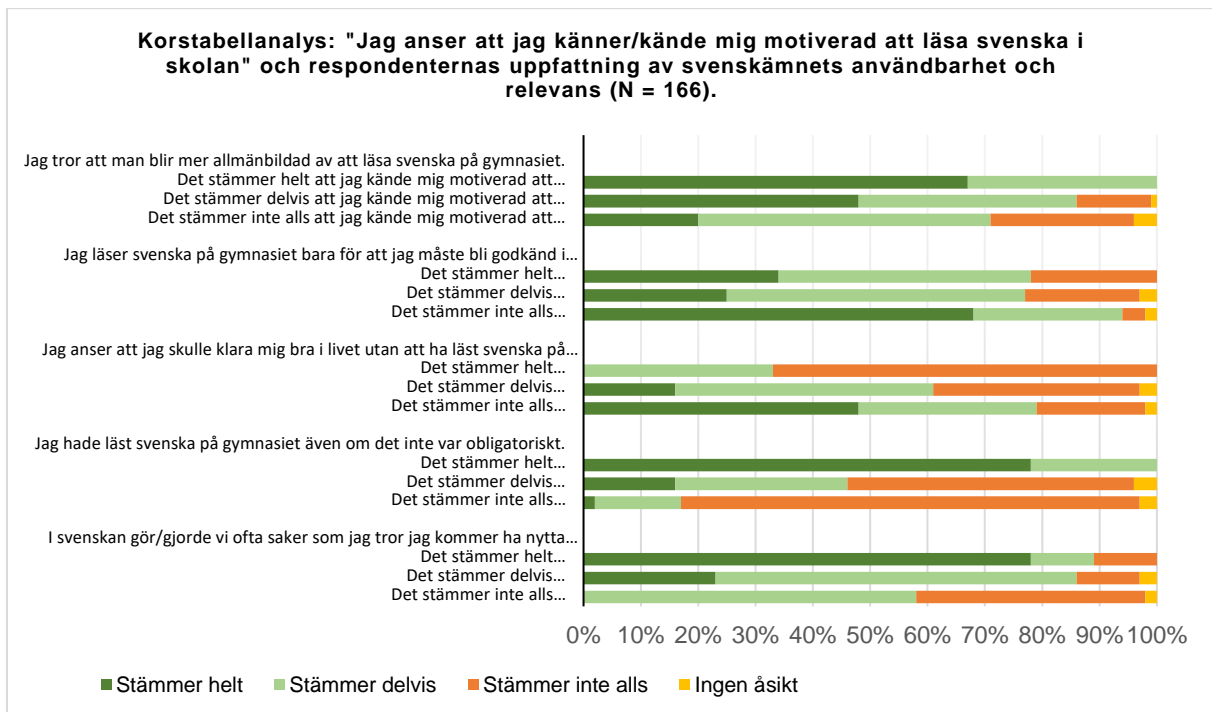

Diagram 15: Korstabellanalys av "Jag anser att jag känner/kände mig motiverad att läsa svenska i skolan" och respondenternas uppfattning av svenskämnets användbarhet och relevans

I diagrammet ovan presenteras en korstabellanalys av respondenternas uppfattning av ämnets användbarhet och relevans i relation till om de anser att det stämmer helt, delvis eller inte alls att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan. Denna korstabellanalys inkluderas i arbetet med syftet att belysa de samband som finns mellan respondenternas motivation och deras uppfattning av svenskämnets användbarhet och relevans. Tidigare forskning har visat att elever på yrkesprogramms motivation är starkt kopplad till huruvida de anser att det de gör på lektionerna kan tänkas vara av nytta i framtiden eller i sitt framtida yrke (Rudhe, 1996;

Skaalvik & Skaalvik, 2016). Ett liknande mönster som i de tidigare korstabellsanalyserna går att urskilja även i denna analys. Som framgår i diagrammet ovan verkar de respondenter som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan också ha en generellt negativ uppfattning av svenskämnets användbarhet och relevans. Det går även att i diagrammet urskilja att majoriteten av dem läser svenska i skolan bara för att de måste bli godkända i kursen samt att de anser att de skulle klara sig bra i livet utan att ha läst svenska på gymnasiet.

Av de som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan anser hela 80 procent (N = 74) att det inte alls stämmer de hade läst svenska på gymnasiet även om det inte var obligatoriskt. Vidare är det 68 procent (N = 63) som anser att det stämmer helt att de bara läser svenska på gymnasiet för att de måste bli godkända i kursen. Av de som anser att det stämmer helt att de känner sig motiverade läsa svenska i skolan anser inte en enda att det inte alls stämmer att man blir mer allmänbildad av att läsa svenska på gymnasiet eller att de hade läst svenska på gymnasiet även om det inte var obligatoriskt. Majoriteten av dessa anser dessutom att det stämmer helt att de i svenskan ofta gör saker som de tror de kunde ha nytta av i framtiden. Av de 93 som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan anser inte en enda att det stämmer helt att de i svenskan ofta gör saker som de tror att de i framtiden kommer ha nytta av.

Som tidigare nämnts likställer ofta yrkes elever det som är av värde med det som kan vara av nytta i framtiden. Enligt Dewey (2004) är det en nödvändighet att elever i skolan får möjligheten att arbeta med de praktiska problem som de senare kommer möta i samhället och att den undervisning som bedrivs upplevs som samhällsnyttig för att de ska känna sig motiverade att läsa svenska i skolan samt för att lärande överhuvudtaget ska kunna ske. Som det framgår i *Diagram 13* ovan har de elever som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan en mer negativ inställning till svenskämnets användbarhet och relevans. Om dessa elever hade upplevt att den undervisning som bedrivs i skolan på ett relevant sätt knyter an till deras tidigare erfarenheter och till sådant som kan tänkas vara av relevans för deras nuvarande liv kanske de också hade haft en bättre uppfattning av svenskämnets användbarhet (Dewey, 2004; Gärdenfors, 2010). En bättre uppfattning av och förståelse för ämnets användbarhet hade med andra ord kunnat bidra till ökad motivation och därför ökad måluppfyllelse.

Diagram 16: Korstabellsanalys av "I svenskan gjorde vi ofta saker som jag tror jag kommer ha nytta av i framtiden" och respondenternas uppfattning av vad som är viktigt för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan

Ovan presenteras resultatet av en korstabellsanalys av variabeln "i svenskan gjorde vi ofta saker som jag tror jag kommer ha nytta av i framtiden" med variablerna "stämmer helt", "stämmer delvis" samt "stämmer inte alls" och respondenternas uppfattning av vad som är viktigt för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan. Denna korstabellsanalys inkluderas i arbetet med syftet att illustrera det faktum att majoriteten respondenterna, oavsett uppfattning av ämnet, motiveras av att det de gör på lektionerna upplevs som relevant för framtiden.

Av de 45 respondenter som anser att det inte alls stämmer att de ofta gör saker på svenskan som de tror de kommer ha nytta av i framtiden är det 76 procent (N = 34) som också anser att det motiverar dem mer att arbeta med svenskan om det de gör i svenskan ofta är "saker som de tror de kommer ha nytta av i framtiden". Sammanfattningsvis anser majoriteten av respondenterna, oavsett deras uppfattning om det stämmer helt, delvis eller inte alls att de i svenskan ofta gör saker som de tror de kommer ha nytta av i framtiden, att det motiverar dem mer att arbeta med svenskan i skolan om det de gör på lektionerna också upplevs vara relevant för framtiden. Analysen av detta resultat överensstämmer med Dewey (2004) och Gärdenfors (2010) undersökningar där de menar att ökad motivation uppnås genom att undervisningen upplevs vara tätt anknuten till samt av relevans för elevernas framtida samhälls- och arbetsliv.

5.6 Uppfattning av anpassning till program

Diagram 17: Respondenternas uppfattning av svenskämnet: anpassning till program

Trots att 52 procent (N = 87) av respondenterna anser att det stämmer helt att undervisningen i svenska ska anpassas efter vilket program man läser och 31 procent (N = 51) anser att det delvis stämmer är det endast sex procent (N = 10) som tycker att det de gör på svenskan är anpassat till deras program. 56 procent (N = 93) anser att det inte alls stämmer att det de gör på svenskan är anpassat till deras program. Emellertid är det 13 procent (N = 22) som inte alls tycker att undervisningen i svenska ska anpassas efter vilket program man läser.

Varje nationellt program på gymnasiet har examensmål bestående av mål för och inriktningar inom programmet. I läroplanen för gymnasiet står det att ”examensmålen ska ligga till grund för planeringen av utbildningen och undervisningen” och att ”de ska styra utbildningen och gymnasiearbetets utformning och innehåll” (Skolverket, 2011b, s. 14). All undervisning inom samtliga ämnen, inklusive de gymnasiegemensamma ämnena, ska med andra ord präglas av examensmålen och agera som grund för planeringen av utbildningen. Trots att detta uttrycks i läroplanen har experter i flera tidigare granskningar kommit fram till att detta sällan sker (se exempelvis Skolinspektionen, 2017). Elever uttrycker ofta att de ”inte förstår vad de har för användning av olika moment i undervisningen och att de därför inte tycker att undervisningen blir meningsfull” (Skolinspektionen, 2017, s. 8). I enkätundersökningen framgår det att endast 10 respondenter av 166 anser att det stämmer helt att det de gör på svenskan är anpassat till deras program. 93 stycken anser att det inte stämmer alls. Att utgå från examensmålen i planeringen av undervisningen är en förutsättning för att eleverna ska uppleva sin utbildning som enhetlig och för att den således ska kunna beskrivas som förberedande för deras framtida liv utanför skolan. (Dewey 2004; Skolinspektionen, 2017).

Anledningarna till att respondenterna inte upplever det de gör på svenskan som anpassat till deras program kan vara många. Många lärare upplever kopplingen av deras planering och undervisning till examensmålen som svår att genomföra vilket resulterar i att det sällan sker på ett framgångsrikt sätt i praktiken (Andersson, 2012; Hellsten & Prieto, 1998; Hugo, 2011;

Skolinspektionen, 2014). Ytterligare en anledning till att kopplingen till examensmålen sällan sker i verkligheten är att många lärare, särskilt lärare i gymnasiegemensamma ämnen, upplever att sina ämnen ”har en normalkaraktär och att andra inriktningar av ämnet innebär att det förvanskas” (Hellsten & Prieto, 1998, s. 56). Dessa lärare menar att det ämne de undervisar i består av ett visst, traditionsenligt innehåll och att undervisningens kvalitet skulle sänkas om man väljer att bedriva undervisning som utgår från någonting annat än det, som till exempel programmets examensmål (Andersson, 2012; Hellsten & Prieto, 1998; Skolinspektionen, 2014). Detta synsätt är problematiskt på flera olika sätt och kan bidra till att eleverna går miste om upplevelsen att deras utbildning är enhetlig och att alla delar av den är lika betydelsefulla.

5.6.1 Anpassning till program och motivation

Diagram 18: Korstabellanalys av ”Jag anser att jag känner/kände mig motiverad att läsa svenska i skolan” och respondenternas åsikter om anpassning till program

Denna korstabellanalys inkluderas i arbetet med syftet att belysa de samband som finns mellan respondenternas motivation och deras uppfattning av svenskämnets anpassning till deras program. Tidigare studier har visat att elever känner sig mer motiverade om de förstår syftet med undervisningen, om det som görs på lektionerna är meningsfullt och om de lär sig mycket som kan vara av relevans för livet utanför skolan (Kristoffersen, 2014; Lindblad, 2008; Tehrani, 2015; Wennlöf, 2006). Med andra ord ökar elevernas motivation om lärare i undervisningen använder elevernas programval och intressen som utgångspunkter. I enkätundersökningen anser särskilt de som inte känner sig motiverade att läsa svenska i skolan att undervisningen i svenska ska anpassas efter deras program. 85 procent av dessa (N = 77) anser att det stämmer helt eller delvis att de anser att undervisningen i svenska ska anpassas efter vilket program man läser.

Den skarpa uppdelningen mellan ämnen och mellan teori och praktik, mellan kunskap och handling, som kännetecknar studier på gymnasiet kan missgynna yrkeselevers motivation och inläring (Dewey, 2004; Hugo, 2011). Uppdelningen bör övergivas i förmån för ett mer holistiskt synsätt för att eleverna ska uppleva sin utbildning som sammanhängande och att samtliga delar av den, teoretiska som praktiska, är av lika värde. I diagrammen ovan framgår det att en större andel av de respondenter som anser att det inte alls stämmer att de känner sig motiverade att läsa svenska i skolan, jämfört med de som anser att det stämmer helt eller delvis, också anser att undervisningen i svenska ska anpassas efter vilket program man läser. Eftersom känslan av sammanhang och att alla delar av utbildningen när lika betydelsefulla resulterar i ökad motivation och en ökad känsla av meningsfullhet hade en tydligare koppling till deras program varit gynnsam för dessa elever. Dessutom kan en utbildning endast beskrivas som förberedande för elevernas framtida liv utanför skolan om den upplevs som sammanhängande (Dewey, 2004; Hugo, 2011).

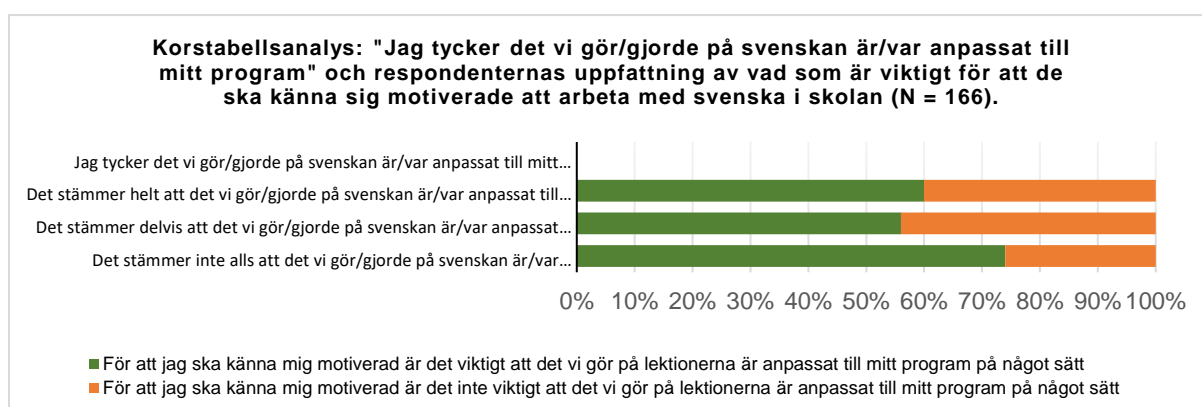

Diagram 19: Korstabellanalys av "Jag tycker det vi gör/gjorde på svenskan är/var anpassat till mitt program" och respondenternas uppfattning av vad som är viktigt för att ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan

I *Diagram 19* presenteras resultatet av en korstabellanalys av variabeln "jag tycker det vi gjorde på svenskan var anpassat till mitt program" med variablerna "stämmer helt", "stämmer delvis" samt "stämmer inte alls" och respondenternas uppfattning av vad som är viktigt för att de ska känna sig motiverade att läsa svenska i skolan. Denna korstabellanalys inkluderas i arbetet med syftet att illustrera det faktum att majoriteten respondenterna, oavsett uppfattning av ämnet, motiveras av att det de gör på lektionerna upplevs vara anpassat till deras program. Av de 93 respondenter som anser att det inte alls stämmer att det de gör på svenskan är anpassat till deras program är det 74 procent (N = 69) av dessa respondenter som också anser att det motiverar dem mer att arbeta med svenskan om det de gör på lektionerna är anpassat till deras program på något sätt. En större andel av de respondenter som anser att det inte alls

stämmer att det de gör på svenskan är anpassat till deras program uppfattar också att de hade känt sig mer motiverade att arbeta med svenska i skolan om ämnet *var* kopplat till deras program.

6. Sammanfattande diskussion och slutsatser

Detta kapitel kommer inledas med en sammanfattning av undersökningen som genomförts. Därefter kommer en avslutande diskussion som knyter ihop arbetets alla delar föras. Syftet med den avslutande diskussionen är att placera undersökningen och dess resultat i ett bredare sammanhang. Slutligen presenteras några avslutande kommentarer kring arbetet samt förslag till vidare forskning inom området.

6.1 Sammanfattning

Det föreliggande arbetet utarbetades med syftet att bidra till en ökad förståelse för de faktorer som försvårar yrkeselevens fullföljande av sina utbildningar. I arbetet har särskilt sambanden mellan yrkeselevens motivation och deras inställning till samt uppfattning av det gymnasiegemensamma ämnet svenska undersökts. Med arbetets syfte i åtanke formulerades följande frågeställningar:

- Vad är yrkeselevens uppfattning av svenskämnets syfte och innehåll?
- Vad är yrkeselevens uppfattning av svenskämnets anknytning till deras programval?
- Vad anser yrkeselever vara viktigt för att de ska känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan?
- Vilka samband finns mellan yrkeselevens motivation och deras inställning till samt uppfattning av svenskämnet?

För att besvara arbetets frågeställningar genomfördes en enkätundersökning på en gymnasieskola i södra Sverige vars programutbud bestod av tre yrkesprogram: fordons- och transportprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet samt el- och energiprogrammet. Totalt deltog 166 elever i undersökningen varav 106 stycken gick fordons- och transportprogrammet, 30 stycken bygg- och anläggningsprogrammet och 30 stycken el- och energiprogrammet. 100 av eleverna gick i årskurs 1 och 66 av eleverna gick i årskurs 2. I analysen av studiens resultat framkom det att det verkar finnas ett samband mellan att inte känna sig motiverad och att inneha en negativ inställning till samt uppfattning av ämnet.

Resultaten visade även att trots att många av yrkes eleverna uppfattade många av svenskämnets delar som viktiga var det fler som uppfattade delarna som oviktiga. Av 166 respondenter var det 138 stycken som ansåg att det stämde helt eller delvis att svenskan ska anpassas efter vilket program man läser men endast tio stycken ansåg att det stämde helt att den faktiskt var det i verkligheten. Att lektionerna var roliga, intressanta och varierande var viktigt för att eleverna skulle känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan. Lika viktigt var det att läraren var engagerad, kunde förklara saker på ett intressant sätt och på ett tydligt sätt förklarade vad som krävdes för att bli godkänd. Att få vara med och planera ansåg respondenterna inte var lika viktigt för att de skulle känna sig motiverade att arbeta med svenska i skolan.

6.2 Avslutande diskussion

I skollagen står att all utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (Skollagen 2010:800). För att utbildning ska kunna beskrivas vila på vetenskaplig grund krävs det att det existerar en tillräcklig sådan. Trots att vårt demokratiska kunskapssamhälle ska bygga på ömsesidig respekt för alla olika verksamheter och den kunskap dessa bygger på är vetenskapliga framställningar om kunskap och lärande inom yrkesutbildningen sparsamt förekommande (Gustavsson, 2004; Lindberg, 2003). Genomförandet av detta arbete syftar därmed till att utöka den vetenskapliga grund som särskilt syftar till att förse verksamma inom skolans värld med kunskap om lärande och motivation på gymnasiala yrkesprogram.

Ur ett samhällsligt perspektiv är det av vikt att antalet ungdomar som slutför sina gymnasiala yrkesutbildningar ökar. Flera reformer har genomförts genom åren med syftet att öka yrkesprogrammets attraktivitet men ingen av dem har lyckats med sitt uppdrag fullt ut eftersom sökanden till programmen fortsätter att minska. Jämfört med övriga OECD-länder hade Sverige lägst antal sökande till yrkesutbildningar på gymnasienivå mellan 2009–2015 (Kuczera & Jeon, 2019). Trots att gymnasiala yrkesutbildningar ofta leder till snabb etablering på arbetsmarknaden på grund av att arbetskraftsbristen är som störst inom just de yrken som kräver en sådan är det mer än en tredjedel av de elever som söker sig till programmen som inte slutför sin utbildning inom fem år (Skolinspektionen, 2014). Ungdomar som inte slutför en gymnasial utbildning har mycket svårt att etablera sig på arbetsmarknaden vilket i sin tur omöjliggör ett aktivt deltagande i samhälls- och arbetslivet. Det krävs en förändring för att sysselsättningsgraden bland ungdomar ska öka samt för att den arbetskraftsbrist som präglar de yrken som kräver en gymnasial yrkesutbildning ska minska.

I tidigare studier har det framkommit att en av de vanligaste anledningarna till att elever överväger att avbryta sina gymnasiestudier är brist på studiemotivation (Lärarnas Riksförbund, 2015). Motivation är centralt för alla former av lärande i skolan och därför blir det svårt att uppnå utbildningsmålen om motivation saknas. I det föreliggande arbetet framkom det att majoriteten av respondenterna ansåg att de inte kände sig motiverade att arbeta med svenska i skolan. Särskilt dessa respondenter uppfattades också ha en generellt sett mer negativ inställning till och uppfattning av svenskämnet. Baserat på resultaten av Lärarnas Riksförbunds (2015) studie kan respondenternas brist på motivation och negativa inställning till samt uppfattning av svenskämnet tolkas som en indikation på att risken för att de övervägt att avbryta sina studier är stor. Med detta i åtanke samt det faktum att mer än en tredjedel av eleverna på yrkesprogram inte slutför sin utbildning inom fem år (Skolinspektionen, 2014) skulle ett mer omfattande motivationsarbete i skolan i slutändan kunna bidra till en minskning av avhoppet från programmen. Att fler elever slutför sin yrkesutbildning kan dessutom i slutändan bidra till att minska den arbetskraftsbrist som idag existerar inom de yrken som kräver en gymnasial yrkesutbildning.

Ett av de största problemen med dagens yrkesprogram är att många elever upplever de gymnasiegemensamma ämnena som meningslösa och därmed irrelevanta för deras framtida samhälls- och arbetsliv. Ämnena upplevs som något som står utanför deras utbildning i stället för som betydelsefulla delar av den. För att elever på yrkesprogram ska förstå värdet av det arbete de förväntas utföra krävs det ofta också att arbetet uppfattas vara av relevans för framtiden eller för deras framtida yrke (Rudhe, 1996; Skaalvik & Skaalvik, 2016).

Majoriteten av respondenterna i undersökningen ansåg att det stämde helt eller delvis att mycket i svenskundervisningen var onödigt, att de hade klarat sig bra i livet utan att ha läst svenska på gymnasiet samt att de bara läste svenska på gymnasiet för att de var tvungna att bli godkända i kursen. Svenskämnet verkade uppfattas av respondenterna som något som står utanför deras utbildning och som inte är lika betydelsefullt som utbildningens andra delar. Eftersom svenskämnet är ett av de ämnen som syftar till att ”förbereda eleverna såväl för yrkesverksamhet och fortsatta studier som för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet” (Skolverket, 2011a) är denna uppfattning särskilt problematisk. De breda, generella kunskaperna som värdesätts i dagens samhälle förmedlas genom de gymnasiegemensamma ämnena och det är skolans ansvar att se till så att varje elev får möjlighet att tillägna sig dessa kunskaper (Skolverket, 2011b). I undersökningen framkom det att majoriteten av respondenterna, oavsett inställning till och uppfattning av ämnet, ansåg att

de motiverades av att det de gjorde på lektionerna var kopplat till världen utanför skolan och att det var relevant för framtiden. För att öka elevernas motivation och därmed motverka deras negativa inställning till och uppfattning av ämnet är det därför av vikt att särskilt lärare i gymnasiegemensamma ämnen har detta i åtanke i planeringen och genomförandet av undervisningen. Genom en tydlig koppling till och förankring i elevernas verklighet och närliggande framtid kan en mer meningsfull undervisning bedrivas.

För att motverka elevernas låga motivation samt negativa inställning till och uppfattning av svenskämnet krävs det, som tidigare nämnts, någon form av förändring. Tidigare forskning har visat att vad eleverna anser vara av värde är beroende av lärarens engagemang, hur lärare förmedlar innehåll och om innehållet upplevs som intressant (Gärdenfors, 2010). I undersökningen framkom det även att läraren spelade en stor roll i huruvida respondenterna kände sig motiverade att arbeta med svenska i skolan eller inte. Elevers lärare har med andra ord en stor inverkan på deras motivation samt inställning till och uppfattning av ämnet som de undervisas i. Om svenskämnet ska uppfattas som en betydelsefull del av yrkesutbildningarna är det först och främst av vikt att detta speglas i den undervisade lärarens uppfattning av ämnet. Den förändring som krävs blir svår att genomföra om lärare fortsätter ha uppfattningen att det ämne de undervisar i består av ett visst, traditionsenligt innehåll samt att ”ämnet i sig har en normalkaraktär och att andra inriktningar av ämnet innebär att det förvanskas” (Hellsten & Prieto, 1998, s. 56). Eftersom det är skolans ansvar att förbereda varje elev för ett liv efter skolan och att se till så att varje elev får möjlighet att tillägna sig de kunskaper som det nuvarande och det framtida samhället kräver (Skolverket, 2011b) är det således av yttersta vikt att lärares val av undervisningsinnehåll och arbetssätt möjliggör just detta för varje individuell elev oavsett program och inriktning. Detta kan uppnås genom att i planeringen kontinuerligt utgå från elevernas examensmål. I slutändan handlar det inte om att förenkla undervisningen eller hoppa över vissa delar av ämnet av anledningen att man undervisar på yrkesprogram – det handlar snarare om att förankra undervisningens innehåll i verkligheten; elevernas verklighet.

För att elever på yrkesprogram därefter ska förstå att samtliga ämnen är betydelsefulla är det viktigt att inneha ett helhetsperspektiv på den undervisning som bedrivs. I en granskning av yrkesprogram på gymnasiet fann Skolinspektionen (2017) att det endast var 15 procent av de undersökta skolorna som gav eleverna förutsättningar till helhet och sammanhang i sin utbildning. Granskningen visade också att endast 53 procent av de undersökta skolorna utgick från elevernas examensmål och deras programinriktning i tillräckligt hög grad när de

planerade och genomförde sin undervisning. Det är skolans ansvar att ”skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande” (Skolverket, 2011b). Dewey (2004) betonade vikten av att utgå från elevernas intressen och tidigare erfarenheter i planerandet och genomförandet av undervisning. Dewey menade att det material som presenterades i skolan ofta var alldeles för abstrakt och alltför isolerat från elevernas tidigare erfarenheter vilket i slutändan missgynnade elevernas inläring eftersom det inte gick att relatera till. Den skarpa uppdelningen mellan teoretiska och praktiska ämnen bör övergivas i förmån för ett mer holistiskt synsätt för att eleverna ska uppleva att samtliga delar av sin utbildning är av värde (Dewey, 2004; Hugo, 2011). I läroplanen står det att yrkesprogrammets specifika examensmål ska ligga till grund för all planering och undervisning i samtliga ämnen (Skolverket, 2011b). Detta är en förutsättning för att eleverna ska uppleva sin utbildning som enhetlig vilket i sin tur är en förutsättning för ökad motivation och måluppfyllelse (Dewey 2004; Skolinspektionen, 2017). Resultaten av Skolinspektionens (2017) granskning återspeglades i detta arbete eftersom det i enkätundersökningen framkom att endast sex procent av respondenterna ansåg att det stämde helt att det de gjorde på svenskan var anpassat till deras program. I undersökningen framkom det däremot också att 83 procent av respondenterna ansåg att undervisningen i svenska ska vara anpassat till deras program. Detta kan tolkas som en indikation på att ett helhetsperspektiv på deras utbildning saknas men att det av majoriteten av eleverna efterfrågas.

Detta arbete syftade till att bidra med en ökad förståelse för de faktorer som försvårar yrkeselevers fullföljande av sina utbildningar. Genom en bättre förståelse för sambanden mellan yrkeselevers motivation och deras uppfattning av ett ämne kan gynnsammare lärsituationer möjliggöras för de elever som annars upplever sig ha låg motivation i skolan vilket i slutändan bidrar till ökad måluppfyllelse. Detta är i sin tur en förutsättning för att öka sysselsättningsgraden bland ungdomar efter gymnasiet samt för att minska den arbetskraftsbrist som förekommer inom de yrken som kräver en gymnasial yrkesutbildning. I undersökningen framkom det att elevers motivation gynnas av att uppleva samtliga delar av sin utbildning som meningsfulla, användbara och relevanta för livet utanför skolan. På grund av detta och för att brist på studiemotivation är den vanligaste anledningen till att elever överväger att avbryta sina gymnasiestudier kommer en ökning av elevernas motivation i slutändan bidra till ökad måluppfyllelse. Av den anledningen är det av vikt att all undervisning som bedrivs utgår från de olika programmets specifika examensmål och innehåll för att möjliggöra så gynnsamma lärsituationer som möjligt. Endast när en utbildning

upplevs som enhetlig och när alla delar av den uppfattas som lika viktiga kan den på riktigt beskrivas som förberedande för elevernas framtida liv utanför skolan (Dewey, 2004; Hugo, 2011).

6.3 Avslutande kommentarer och förslag till vidare forskning

I arbetet har en enkätundersökning genomförts och dess resultat har analyserats statistiskt med syftet att finna samband mellan de variabler som inkluderats i studien. Syftet med arbetet var aldrig att förändra någons attityder utan snarare att upptäcka saker och att beskriva dem. Med detta i åtanke bör inte resultaten av studien ses som uttömmande eller som generaliserbara för andra yrkesprogram på andra skolor. För en god generaliserbarhet krävs det att urvalet är tillräckligt stort och i det här fallet räcker det inte att undersöka elever på en enda skola. Min förhoppning är däremot att liknande studier kan genomföras på andra skolor runt om i landet för att på sätt fortsätta bidra till den grund som särskilt syftar till att förse verksamma inom skolans värld med kunskap om lärande och motivation på gymnasiala yrkesprogram. Det hade bland annat varit intressant att utifrån resultaten av studien genomföra individuella och kvalitativa intervjuer med respondenterna för att på så sätt möjliggöra ytterligare förståelse för de uppfattningar de verkar ha. På så sätt hade det också blivit tydligare vilka konkreta förändringar som krävs för att kunna motverka den negativa inställningen till och uppfattningen av svenskämnet. Något som också hade kunnat ge studien ytterligare en dimension hade varit att analysera resultaten av studien i relation till de årskurser som eleverna går i. Detta med syftet att undersöka huruvida ålder och eventuell mognadsgrad påverkar deras uppfattningar av svenskämnet och om deras uppfattning av de olika delarna av ämnet förändras senare under utbildningen. Slutligen hade det också varit intressant att analysera resultaten utifrån elevernas programval för att undersöka huruvida uppfattningarna skiljer sig åt beroende på vilket program de går.

Referensförteckning

- Andersson, M. (2012). *Möjligheter och hinder för ämnesintegration: En studie av karaktärsämneslärares uppfattning av ämnesintegration på Industriprogrammet*. Examensarbete, Karlstads universitet, Karlstad. Hämtad från: <http://urn.kb.se/ludwig.lub.lu.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-14025>
- Asplund, B. (2010). *Läsning som identitetsskapande handling. Gemenskapande och utbrytningsförsök i fordonspojkers samtal*. Karlstad: Karlstads Universitet. Hämtad från: <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:292579/FULLTEXT02>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3. uppl.). Stockholm: Liber.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (4. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Dewey, J. (2004). *Individ, skola och samhälle: utbildningsfilosofiska texter*. (R. M. Hartman, S. Hartman & A. Ahlberg, Övers. 4., [utök.] uppl.). Stockholm: Natur och kultur.
- Ekhede, M. (2010). *Hur beskriver elever på ett yrkesförberedande program sitt lärande*. Examensarbete, Högskolan i Skövde, Skövde. Hämtad från: <http://urn.kb.se/ludwig.lub.lu.se/resolve?urn=urn:nbn:se:his:diva-4341>
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. E. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad* (5. uppl.). Stockholm: Wolters Kluwer.
- Grönberg, M., & Samuelsson, L.-L. (2010). *Ett användbart svenskämne? En kvalitativ studie av vad lärare och ungdomar anser vara det viktigaste respektive det mest användbara inom svenskämnet*. Examensarbete, Linköpings universitet, Linköping. Hämtad från: <http://urn.kb.se/ludwig.lub.lu.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-56897>
- Gustavsson, B. (Red.). (2004). *Kunskap i det praktiska*. Lund: Studentlitteratur.
- Gärdenfors, P. (2010). *Lusten att förstå*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Hadzialic, A. (2015, 25 november). Fler unga måste välja yrkesprogrammen. *Dagens Samhälle*. Hämtad från: <https://www.dagenssamhalle.se/debatt/fler-unga-maste-vaelja-yrkesprogrammen-20483>
- Hellsten, J. O., & Prieto, H. P. (1998). *Gymnasieskola för alla... andra. En studie om marginalisering och utslagning i gymnasieskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Hugo, M. (2011). *Från motstånd till framgång: att motivera när ingen motivation finns*. Stockholm: Liber.
- Hultén, E-L. (2016, 17 oktober). 100 år gamla tankar känns som nya. *Arbetet*. Hämtad från: <https://arbetet.se/2016/10/17/100-ar-gamla-tankar-kanns-som-nya/>
- Illeris, K. (2015). *Lärande* (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Imsen, G. (2006). *Elevens värld: Introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Jenner, H. (2004). *Motivation och motivationsarbete i skola och behandling*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

- Kristoffersen, B. (2014). *Motivation hos yrkes elever*. Examensarbete, Linköpings universitet, Linköping. Hämtad från:
<http://urn.kb.se/ludwig.lub.lu.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-111155>
- Kuczera, M., & S. Jeon. (2019). *Vocational Education and Training in Sweden* OECD. *Reviews of Vocational Education and Training*. Paris: OECD Publishing.
- Ledman, K. (2014). Till nytta eller onytt: argument rörande allmänna ämnen i ungas yrkesutbildning i efterkrigstidens Sverige. *Nordic Journal of Educational History*, 1(21), 21-43. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.36368/njedh.v1i1.32>
- Lindberg, V. (2003). *Yrkesutbildning i omvandling: en studie av lärandepraktiker och kunskapstransformationer*. Stockholm: HLS förlag.
- Lindblad, E. (2008). *Elevens inställning till skolans kärnämnen: En enkätundersökning på gymnasieskolan*. Examensarbete, Högskolan i Kalmar, Kalmar. Hämtad från:
<http://urn.kb.se/ludwig.lub.lu.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hik:diva-89>
- Lindensjö, B., & Lundgren, U. P. (2014). *Utbildningsreformer och politisk styrning* (2. uppl.). Stockholm: Liber.
- Motivation. (u.å.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2020-02-25, från <https://www.ne.se/>
- Persson, S. (2010). *En studie i yrkes elevers inställning till kärnämnet svenska*. Examensarbete, Högskolan i Halmstad, Halmstad. Hämtad från:
<http://urn.kb.se/ludwig.lub.lu.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hh:diva-5228>
- Richardson, G. (2010). *Svensk utbildningshistoria: skola och samhälle förr och nu* (8., [rev.] uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Rudhe, E. (1996). *Ur nöd – i lust: Samverkan mellan kärnämnen och karaktärsämnen på program med yrkesämnen*. Stockholm: Statens skolverk.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2016). *Motivation och lärande*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Skolinspektionen. (2014). *Undervisning på yrkesprogram* (Rapport 2014:05). Hämtad från:
<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2014/yrkesprogram/undervisning-yrkesprogram-rapport-2014.pdf>
- Skolinspektionen. (2017). *Helhet i utbildningen på gymnasiets yrkesprogram*. Hämtad från:
https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2017/yrkesgymnasium/helhet-i-utbildningen-pa-gymnasiets-yrkesprogram_2017.pdf
- Skollagen (SFS 2010:800). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (2011a). *Gymnasiegemensamma ämnen: Gymnasieskola 2011*. Hämtad från:
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65761f/1553960756863/pdf2583.pdf>
- Skolverket. (2011b). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv* (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Söderlund, L. (2015). *Vadå hur jag lär mig? En studie om uppfattningar och attityder kring lärande i gymnasieskolan*. Examensarbete, Umeå universitet, Umeå. Hämtad från:
<http://urn.kb.se/ludwig.lub.lu.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-107970>

- Tehrani, I. (2015). *Elevens uppfattning om svenskämnet i årskurs 3 på gymnasiet*. Examensarbete, Linnéuniversitetet, Växjö. Hämtad från:
<http://urn.kb.se/ludwig.lub.lu.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-39227>
- Trost, J. & Hultåker, O. (2016). *Enkätboken*. (5., [moderniserade och rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Wahlström, N. (2019). *Didaktik: ett professionsbegrepp*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Wennlöf, M. (2006). *Tycker de olika? En kvantitativ undersökning av gymnasieungdomars syn på och attityder till svenskämnet med avseende på programkaraktär*. Examensarbete, Karlstads universitet, Karlstad. Hämtad från:
<http://urn.kb.se/ludwig.lub.lu.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-895>

Bilaga

1). För varje ämne man läser på gymnasiet finns det en ämnesplan. I ämnesplanen kan man bland annat läsa vad ämnets syfte är och vilka kunskaper man ska få möjlighet att utveckla när man läser kurser i ämnet. Här nedan ser du en lista över det man enligt ämnesplanen ska få möjlighet att utveckla i ämnet svenska.

Kryssa i rutorna för de alternativ som **du** anser är **viktiga**. Du kan kryssa i **hur många alternativ som helst**.

☐ a	Kunna stava rätt när jag skriver	☐ h	Kunna söka information från olika källor
☐ b	Kunna skriva olika typer av texter	☐ i	Förstå hur det svenska språket är uppbyggt
☐ c	Kunna hålla bra muntliga presentationer	☐ j	Läsa skönlitteratur i skolan
☐ d	Kunna strukturera arbeten på ett bra sätt	☐ k	Prata om och arbeta med skönlitteratur i skolan
☐ e	Kunna delta aktivt i diskussioner	☐ l	Förstå det svenska språkets historia
☐ f	Kunna läsa olika typer av texter	☐ m	Ha kunskaper om olika svenska dialekter
☐ g	Kunna reflektera kring och kritiskt granska texter	☐ n	Förstå hur svenskan är släkt med andra språk

2). Nu ska du få ta ställning till ett antal påståenden som handlar om att ha svenska på gymnasiet. Läs ett påstående åt gången och kryssa sen i **ett** alternativ bredvid **som du tycker passar bäst**.

		Stämmer helt	Stämmer delvis	Stämmer inte alls	Ingen åsikt
a.	Jag tycker det är viktigt att ha svenska i skolan.	☐	☐	☐	☐
b.	Svenska i skolan är roligt.	☐	☐	☐	☐
c.	Svenska är ett lätt ämne.	☐	☐	☐	☐
d.	Ämnet svenska intresserar mig.	☐	☐	☐	☐
e.	Jag anser att undervisningen i svenska ska anpassas efter vilket program man läser.	☐	☐	☐	☐
f.	Jag tycker att det vi gör/gjorde på svenskan är/var anpassat till mitt program.	☐	☐	☐	☐
g.	I svenskan gör/gjorde vi ofta saker som jag tror jag kommer ha nytta av i framtiden.	☐	☐	☐	☐
h.	Jag anser att det är viktigt att ha bra kunskaper i svenska.	☐	☐	☐	☐
i.	Jag anser att jag skulle klara mig bra i livet utan att ha läst svenska på gymnasiet.	☐	☐	☐	☐
j.	Jag anser att jag förstår syftet med att läsa svenska på gymnasiet.	☐	☐	☐	☐
k.	Jag tror att man blir mer allmänbildad av att läsa svenska på gymnasiet.	☐	☐	☐	☐
l.	Jag tycker svenska är ett svårt ämne.	☐	☐	☐	☐
m.	Jag känner/kände mig motiverad att läsa svenska i skolan.	☐	☐	☐	☐
n.	Jag hade läst svenska på gymnasiet även om det inte var obligatoriskt.	☐	☐	☐	☐
o.	Jag läser svenska i skolan bara för att jag måste bli godkänd i kursen.	☐	☐	☐	☐
p.	Jag tycker att mycket i svenskundervisningen är onödigt.	☐	☐	☐	☐

Vill du tillägga eller kommentera något? Skriv det här: _____

_____

3). Vad som *motiverar* oss att göra någonting kan vara väldigt olika från person till person. De flesta kan nog hålla med om att det är mycket lättare att göra någonting om man känner sig motiverad att göra det.

Här nedan finner du exempel på vad som kan göra en mer motiverad att arbeta med svenska i skolan.

Kryssa i de alternativ som **du** anser är viktiga för att **du** ska känna dig mer motiverad att arbeta med svenska i skolan. Du kan kryssa i **hur många alternativ som helst**.

För att jag ska känna mig motiverad att arbeta med svenska i skolan är det viktigt att...

- a. ...det vi gör på lektionerna är roligt
- b. ...lektionerna är varierande
- c. ...min lärare på ett tydligt sätt förklarar vad som krävs för att jag ska bli godkänd
- d. ...det vi gör på lektionerna är intressant
- e. ...det vi gör på lektionerna är anpassat till mitt program på något sätt
- f. ...min lärare är engagerad i ämnet
- g. ...jag får vara med och planera vad vi ska göra på lektionerna
- h. ...det vi gör på lektionerna är kopplat till världen utanför skolan
- i. ...min lärare kan förklara saker på ett intressant sätt
- j. ...jag får beröm när jag lyckas bra med en uppgift
- k. ...det vi gör på lektionerna känns relevant för framtiden
- l. ...jag får mycket hjälp och stöd av min lärare
- m. ...något annat än ovanstående alternativ (text): _____
_____
_____

4). Kryssa i vilket program du går och vilken årskurs du går i:

☐ Jag går på EI- och energiprogrammet	☐ Jag går på Bygg- och anläggningsprogrammet	☐ Jag går på Fordons- och transportprogrammet
☐ Jag går i årskurs 1	☐ Jag går i årskurs 2	☐ Jag går i årskurs 3

5). Kryssa i vilken kurs du läser just nu (om någon) och vilka svenskkurser du har läst tidigare (om några):

☐ Jag läser kursen svenska 1 just nu	☐ Jag har avslutat kursen svenska 1
☐ Jag läser kursen svenska 2 just nu	☐ Jag har avslutat kursen svenska 2
☐ Jag läser kursen svenska 3 just nu	☐ Jag har avslutat kursen svenska 3